

“Марказий Осиёда оммавий ахборот воситалари орқали инсон ҳуқуқлари ҳимояси ва ҳуқуқ ҳимояси таълими” лойиҳаси

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

Май 2011 йил

Ҳар чоракда чиқадиган ахборот-таҳлилий бюллетени

ЯКУНИЙ СОҢ

Европа Комиссияси

Норвегия Ташқи ишлар вазирлиги

INSTITUTE FOR WAR & PEACE REPORTING

Уруш ва тинчликни ёритиш институти

МУҲТАРАМ МУШТАРИЙ!

*Ҳақиқат одамларда уни қидириш учун
эркинлик бўлган тақдирдагина топилади*

Франклин Делано Рузвельт

Инсон ҳуқуқлари бузилиши дунё каби қадимийдир. Боз устига, турли жамиятларда қонунбузарлик меъёр ёки маданий анъананинг бир қисми ҳисобланиши мумкин.

Ростини айтсам, IWPRнинг Марказий Осиёдаги жамоаси учун ҳуқуқни муҳофаза қилиш лойиҳаси ўзига яраша пухталиқни текшириш бўлди. Аввал биз ҳеч қачон ҳуқуқбонлик мавзусига бу қадар чуқур киришмагандик. Тўғри, биз аввал ҳам инсон ҳуқуқлари ҳақида мақолалар ёзардик, аммо бу масалалар бўйича давра суҳбатлари, семинарлар, маърузалар, нодавлат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасида алоқалар бўйича тренинглар ташкил қилмагандик... Бунинг устига, бутун Марказий Осиё минтақаси доирасида бунчалик кўп ҳуқуқ ҳимоячилари билан ўзаро ҳамкорлик қилмагандик. Улар ўз ҳаётларини умуминсоний қадриятлар учун курашга бағишлаган, лоқайд бўлмаган ва довлар инсонлардир. Улар орасида бошбошдоқлик ва қонунсизликдан азият чекканлар ҳам, вазиятга ижобий таъсир ўтказа олиш салоҳиятига эга бўлганлар ҳам бор. Мазкур лойиҳа доирасида биз нодавлат ташкилотлари, давлат тузилмалари вакиллари, кўплаб соҳаларни яхши тушунадиган экспертлар, журналистлар ва оддий одамлар билан ишладик.

Такрор айтаман, биз, IWPR ходимлари юрист ҳам, ҳуқуқшунос ҳам эмасмиз, аммо биз ўз олдимизга ҳуқуқ ҳимоячилари (уларнинг соҳа бўйича билимлари, қонунларни лоббиллаш ва жамоат кампанияларини ўтказиш тажрибалари) ва журналистларни (ахборотни аҳолининг барча қатламларига етказа оладиган) бирлаштириш каби катта мақсадни қўйдик. Лойиҳа бошланмасдан аввал биз ўтказган эҳтиёжларни баҳолаш кўпроқ самарадорликка эришиш учун иккала тарафга ҳам айнан шу “кўприк” етишмаётганини кўрсатди. Ҳуқуқ ҳимоячилари кенг аудитория билан у тушунадиган тилда қандай қилиб гаплашиш кераклигини ҳар доим ҳам тушунавермайдилар, журналистлар эса баъзан ҳуқуқ муҳофазаси масалаларини у қадар чуқур билмайдилар.

Бундан ташқари, биз минтақанинг ҳар бир мамлакати учун кўпроқ муаммоли ҳисобланган жиҳатларни аниқлаб чиқдик ва муайян натижага эришишни мақсад қилиб ишладик – кампанияни минтақавий марказлардан бошлаб, сўнг эътиборни мамлакатлар пойтахтларига қаратиб, кейин эса ҳудудий даражага ўта бошладик, бу муаммолар ҳақида энг юқори даражада бонг ура бошладик. Пировардида лойиҳа ишга тушганидан икки йил ўтгач, биз минтақа даражасида норасмий ҳамкорлик тармоғини барпо қилишга ва аҳолининг ҳуқуқий саводхонлигини оширишга эришдик.

IWPR ўзига хослиги мамлакат хусусиятини ҳисобга олган ҳолда минтақани қамраб олишда акс этади. Биз Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистоннинг турли бурчакларида бўлиб қайтдик. Шунингдек, биз қарийб имконсиз

ишни амалга оширдик: тажриба алмашиш ва минтақавий баҳсларда иштирок этиш учун ўз тадбирларимизга Ўзбекистон ва Туркменистондан ҳамкасбларимизни, чет элда яшайдиган диссидентларни таклиф қилдик.

Албатта, биз ўз ишининг усталари бўлган ҳамкор ташкилотларсиз мақсадимизга эриша олмасдик. Мен биз билан бирга ишлаган, ўз билимлари билан ўртоқлашган, қўллаб-қувватлаган ва бир-бирига ўзаро ишонч билдирган барча кишиларга ўз миннатдорчилигимни билдираман.

Ҳамкасбларимизга сабр-тоқати учун ташаккур билдираман. Ўз-ўзини танқид қила билиш, перфекционизм ва ваколатларни аниқ тақсимлаш ўтган икки йил мобайнида бизнинг содиқ йўлдошимиз бўлди. Ҳозирги пайтда бизда бўлган команда руҳига осонликча эришганимиз йўқ. Ҳар биримиздаги ғайрат ва рағбат тадбирларни юқори даражада ўтказишимизга ёрдам берди. Бу вақт оралиғида биз ҳамкорларимиз билан бирга ўсдик.

Биз ўтказган тренинглар иштирокчиларининг ижтимоий тармоқларда тадбирларимиз ҳақида қолдирган ижобий мулоҳазаларини ўқиш мен учун ёқимли. Қачонлардир биз ўқитган кишилар ўзлари ҳам тренерга айланмоқдалар, юқори давлат лавозимларини эгалламоқдалар, таълим олиш учун хорижий ўлкаларга кетмоқдалар... Мавзуларнинг қийинлиги ва муҳаррирларимизнинг талабчанлигига қарамай, биз учун мақолалар ёзиб, халқаро аудиторияга чиқиш истагида бўлганлар сони камаймаётгани ҳам кишини хурсанд қилади.

Бу лойиҳа биз, минтақада яшаётган аҳоли ўртасида умумий жиҳатлар кўплигини яна бир бор исботлаб берди. Биз бирга йиғилган пайтимизда бир-биримизни оғзимизни очар-очмас тушунишимиз мумкин. У ёки бу жиҳатларни қизгин муҳокама қилаётган пайтда ким қаердан келганини, ким амалдору ким нодавлат ташкилотидан эканини сезмай ҳам қолиш мумкин. Бунда барча чегаралар сунъийга айланади... Марказий Осиёдаги бизнинг одамлар эркесвар, хайрихоҳ ва меҳмондўстдирлар. Мен буларнинг барчаси ана шундайлигича қолишини истардим.

Яна бир тилак – шундай ишлайликки, келажакда фарзандларимиз бугун қилган ишларимиз учун биздан миннатдор бўлсинлар. Амминанки, биз барча анъаналаримиз, маданиятимиз ва зеҳниятимизни замонавий дунё воқелигидан келиб чиққан ҳолда, ўзимизда бўлган энг қимматли нарсадан ҳар биримиз ва келажак авлод фаровонлиги йўлида фойдаланиш учун ўзгартира оламиз.

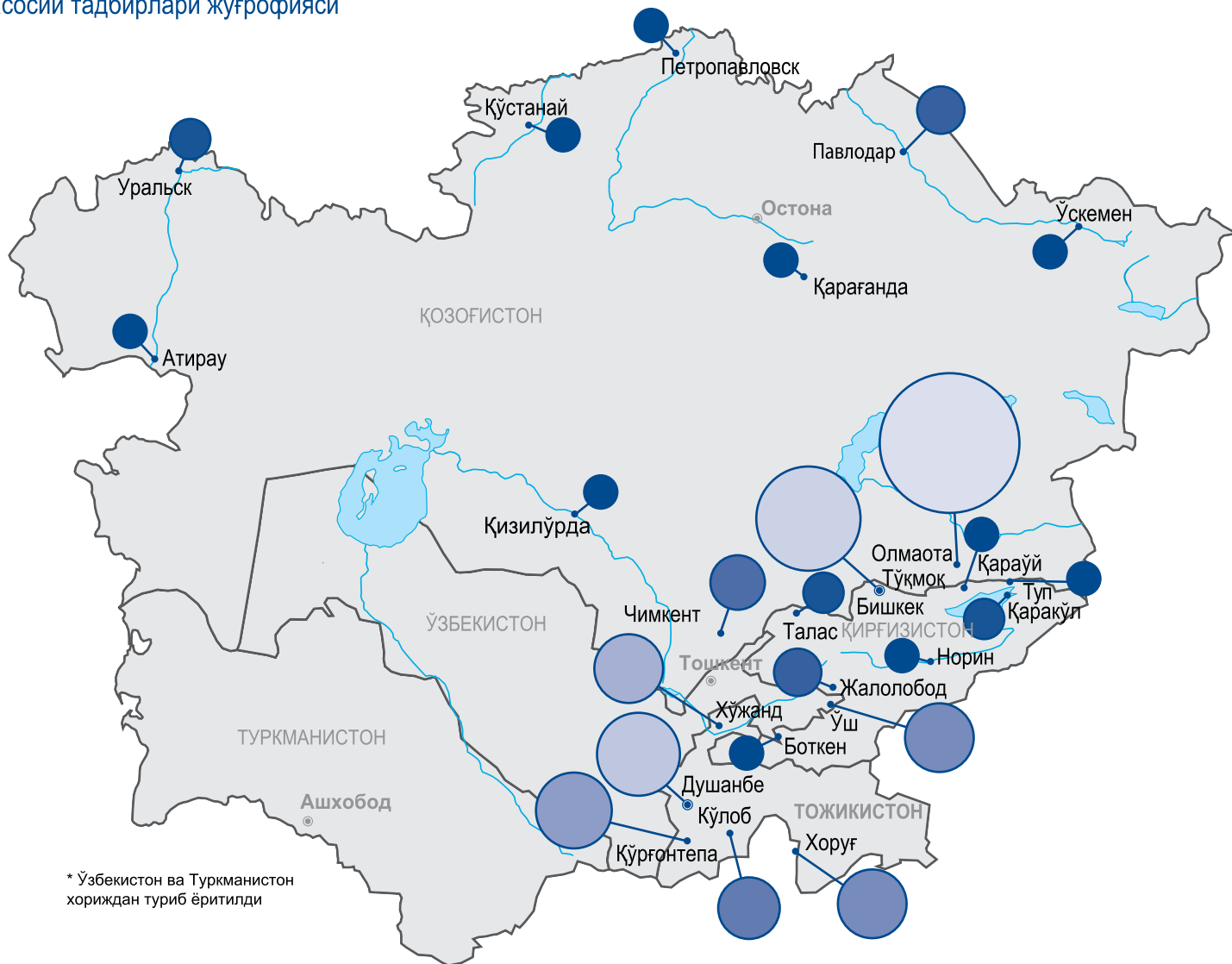
Ҳуқуқни муҳофаза қилиш бўйича лойиҳамизнинг биринчи босқичи ниҳоясига етмоқда. Олдинда бизни кўплаб янгилик ва умид қиламизки, донорларимиз томонидан маъқулланаяжак иккинчи босқич билан ҳуқуқни муҳофаза қилиш соҳасига янада теранроқ шўнғиш кутаяпти. Учрашгунча, қадрли дўстлар!

Ҳурмат билан **Абахон Султонназаров**

ЕС/NORWAY TOMONIDAN MOLIYLAŠTIRILADIGAN “MARKAZIY OSIEDA OMMAVIY AXBOROT ВОСИТАЛАРИ ОРҚАЛИ ИНСОН ХУҚУҚЛАРИ ҲИМОЯСИ ВА ХУҚУҚ ҲИМОЯСИ ТАЪЛИМИ” LOYIХАСИ БЎЙИЧА IWPR ФАОЛИЯТИ

Лойиҳани амалга ошириш муддати: 2009 йил март оyi – 2011 йил март оyi

IWPRнинг Марказий Осиёдаги асосий тадбирлари жўрофияси

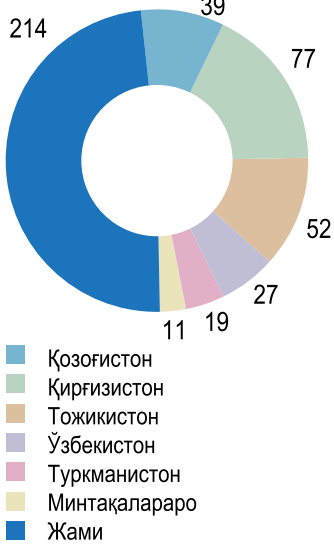

* Ўзбекистон ва Туркманистон хориждан туриб ёритилди

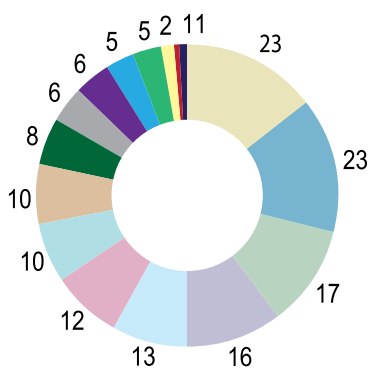
Воқеалар хронологияси

Лойиҳа амалга оширилган икки йил мобайнида мамлакатлар бўйича мақолалар миқдори

Лойиҳа амалга оширилган икки йил мобайнида мақолалар мавзуларининг фоиз нисбати

- Қийноқлар, ноқонуний ҳибсга олиш ва адолатли судловга бўлган ҳуқуқ
- Сиёсий кураш, жумладан, пировардида ҳукумат алмашиши
- Миллатлараро зиддият ва этник озчиликлар ҳуқуқлари
- Сўз ва оммавий ахборот воситалари эркинлиги
- Маъбуслар ҳуқуқлари ва ўлим жазоси
- Рўйхатга олинмаган никоҳдаги аёллар ҳуқуқлари, оиладаги зўравонлик
- Ҳаракатланиш эркинлиги, қочқинлар ва меҳнат муҳожирларининг ҳуқуқлари
- Болалар ҳақ-ҳуқуқлари ва болалар меҳнати
- Сайлаш ҳуқуқи ва янги Конституция масалалари
- Диний ҳуқуқлар
- Уй-жой, озиқ-овқат, тиббий хизматга эга бўлиш имконияти (ер эгаллаб олувчилар)
- Соғлом бўлиш ҳуқуқи ва ОИТВ/ОИТС масаласи
- Таълим олишга бўлган имконият
- Имкониятлари чекланган инсонларнинг ҳақ-ҳуқуқлари
- Одам савдоси
- Нафақахўрлар ҳақ-ҳуқуқлари

Босма нашр

Босма нашрнинг умумий тиражи 10000

10000 нусха

48 минтақадаги **48** журналист ҳуқуқ муҳофазаси мавзусида IWPR сайти учун доимий равишда мақолалар ёзади.

IWPR қўшма тадбирлар ўтказиб турадиган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи **109** нодавлат ташкилоти, минтақанинг беш мамлакатидagi **43** ҳамкор ташкилот IWPR тадбирлари Марказий Осиёнинг **15** оммавий ахборот воситасида ўтказилди. икки йил мобайнида IWPR сайтидаги Central Asia бўлимига **500.000** зиёд ноёб фойдаланувчи ташриф буюрди (уларнинг 41 фоизи инглиз тилидаги, 44 фоизи рус тилидаги, 15 фоизи эса маҳаллий тилларда саҳифаларга ташриф буюрган)

2010 6 Январь

Тожикистонда йирик Роғун ГЭСнинг қурилиши қайта бошланди.

2010 21 Май

2011 йил охирига қадар Қирғизистон президенти – Роза Ўтунбаева.

2010 27 Июнь

Қирғизистонда янги Конституция қабул қилинди. Мамлакат парламент республикасига айланди.

2010 6 Июль

Қозоғистон, Россия ва Белоруссияга оид Божхона кодекси кучга кирди.

2010 Сентябрь

Хориждаги исломий олий ўқув юртларида тахсил олаётган тожик талабалари юртга қайтарилмоқда.

2010 10 Октябрь

Қирғизистондаги парламент сайловлари.

2011 1 Январь

Тожикистонда қизларнинг никоҳ ёши 17 дан 18 га алмаштирилди.

2010 6-7 Апрель

Оммавий халқ норозиликлари оқибатида президент Қ. Бакиев ҳокимиятдан ағдарилди. Ҳокимият муваққат ҳукумат қўлига ўтди.

2010 Июнь

Қирғизистон жанубидаги фожеавий миллатлараро туқнашувлар.

2010 19 Сентябрь

Рашта Тожикистон республикаси Мудофаа вазирлигига қарашли карвоннинг ўққа тутилиши. Ҳукумат қўшинларининг жангари гуруҳларни йўқ қилиш бўйича кенг қўламли амалиёти бошланди.

2010 3 Апрель

Қозоғистондаги президент сайловларида Н. Назарбоев голиб чиқди.

IWPR МИНТАҚАВЇЙ ТАДБИРЛАРИ
ИШТИРОКЧИЛАРИНИНГ ИЖТИМОЙ ТАРМОҒИ

Излаш

Қидириш

Сергей Наумов
NBCA
медиаэксперти

Давлат Назрий
Тожикистон республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг ахборот бошқармаси бошлиғи

Логин

Қўпия сөз

Жўнатиш

Сайтда рўйхатдан ўтиш!
Паролни унутдингизми?

Юрий Гусаков
Инсон ҳуқуқлари ва қонунчиликка риоя қилиш бўйича Қозғоғистон халқаро бюросининг Қарағанда вилоят филиали директори

Динара Ошураюнова
"Демократия ва фуқаролик жамияти учун" коалицияси раҳбари

Нуриддин Қаршибоев
Тожикистон мустақил оммавий ахборот воситалари Миллий Ассоциацияси медиа-ҳуқуқни муҳофазаси ташкилоти раҳбари

Абдумўмин Мамараймов
Қирғизистон республикаси Марказий сайлов комиссияси аъзоси, «Voice of Freedom» жамоат жамғармаси бошқарув хайъати раиси, "Голос свободы" газетаси муҳаррири

Мурат Абенев
Қозғоғистон республикаси парламенти қўйи палатаси депутати

Алена Аминова
мустақил журналист

Наргис Зокирова
Тожикистон республикаси Инсон ҳуқуқлари ва қонунчиликка риоя қилиш бюроси директори

Сардар Бағишбеков
«Голос свободы» жамоатчилик жамғармаси раҳбари

Адил Нурмақов
«Global Voices Online»нинг Марказий Осиё бўйича минтақавий муҳаррири

Вячеслав Абрамов
Freedom House ташкилотининг Қозғоғистондаги ваколатхонаси директори

Василий Марков
мустақил журналист

Сурат Икромов
Ўзбекистон мустақил ҳуқуқ ҳимоячилари ташаббус гуруҳи раҳбари

Гулжамол Султоналиева
«Дуру эли» жамоатчилик бирлашмаси раҳбари, Қирғизистон республикаси Инсон ҳуқуқлари кенгаши раҳбари вазиғасини бажарувчи

Улуғбек Бобоқулов
"МК-Азия" бош муҳаррири

Бектур Искендер
Клоор Media янгликлар ва блог платформаси ҳаммуассиси ва муҳаррири

Муҳаммади Ибодов
Тожикистон республикаси "Интернет сиёсати фуқаролик ташаббуси" жамоатчилик бирлашмасининг ижрочи директори

Вячеслав Мамедов
Туркманистон фуқаролик демократик уюшмаси етакчиси, Нидерландия

Алла Қуватова
Гендер тенглиги ва аёлларга нисбатан зўравонликни бартараф этиш нодавлат ташкилотлари ассоциацияси ижрочи директори

Андрей Гришин
Инсон ҳуқуқлари ва қонунчиликка риоя қилиш бўйича Қозғоғистон халқаро бюроси муҳаррири

Тошпўлат Йўлдошев
Ўзбекистонлик мустақил сиёсатшунос, АҚШ

УШБУ СОНДА:

- 5 ЛОЙИҲА ЯНГИЛИКЛАРИ
- 7 ДАВРА СУҲБАТЛАРИ
- 11 МАХСУС ТАДБИРЛАР:
- 11 Журналистлар ва ҳуқуқ ҳимоячилари учун журналистик кўрик-танлов ва адабиётлар нашр этилиши
- 12 Журналистлар ва ҳуқуқ ҳимоячилари учун адабиётлар нашр этилиши
- 14 ЛОЙИҲАНИНГ ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАРИ
- 14 Қозоғистон
- 16 Қирғизистон
- 18 Тожикистон
- 20 Ўзбекистон
- 22 Туркманистон
- 24 ТРЕНИНГЛАР
- 27 ЯНГИ МАҚОЛАЛАР
- 27 Қозоғистон
- 30 Қирғизистон
- 34 Тожикистон
- 36 Ўзбекистон
- 38 Туркманистон
- 42 ЛОЙИҲА УСТИДА ИШЛАГАНЛАР
- 43 “ЛОЙИҲА ИШТИРОКЧИЛАРИ” ГАЛЕРЕЯСИ

ЛОЙИҲА ЯНГИЛИКЛАРИ

МАРКАЗИЙ ОСИЁДАГИ ГЕНДЕРЛИК ФАОЛЛАРИ ОИЛАДАГИ ЗЎРАВОНЛИК ПРОФИЛАКТИКАСИ СОҲАСИДА ТАЖРИБА АЛМАШДИЛАР

2011 йилнинг 29-30 март кунлари Душанбеда IWPRнинг “Марказий Осиёда оилавий зўравонлик муаммоси. Қарши ҳаракат механизми” мавзусида минтақавий давра суҳбати бўлиб ўтди. Икки кунлик баҳс-мунозараларда минтақанинг тўрт давлати – Тожикистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистондан келган вакиллар иштирок этиб, улар орасида расмийлар, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари, парламент депутатлари, судьялар, жамоат ва халқаро ташкилот вакиллари бор эди. Давра суҳбати Тожикистон ҳуқумати қошидаги Аёллар ишлари бўйича кўмита ҳамкорлигида ташкил этилди. Давра суҳбатининг минтақавий форматда ўтгани унда иштирок этган экспертларга оиладаги зўравонлик қурбонлари ҳимояси бўйича қонунчилик базаси вазияти борасида, инқироз марказлари ва ҳуқуқ муҳофазаси бўйича нодавлат ташкилотларининг сўнги ташаббуслари юзасидан ахборот алмашиш имконини, бу нозик мавзунинг Марказий Осиёдаги барча мамлакатлар оммавий ахборот воситаларида ёритилиши муаммосига назар ташлаш имконини берди.

МУАММО ҲОЛАТИ

Ғарблик экспертлар маълумотларига кўра, ҳар йили дунёда оилавий зўравонликдан 1,8 миллион аёл азият чекади ва кизик туюлиши мумкин бўлган нарса шуки, бундай эркалар сони 2 миллион кишини ташкил этар экан. Тадбир иштирокчилари ўз мамлакатларидаги вазият ҳақида гапириб бердилар. Қирғизистонда, расмий маълумотларга кўра, қотиллик ва одам ўлдиришга қасдланиш айбловлари билан судланган 87 фоиз аёл узок вақт давомида яқинлари томонидан оилавий зўравонликка дучор қилинган, - дея маълум қилди Душанбеда ўз ҳисоботида Қирғизистон республикаси Жўғўрку Кенеш бешинчи қақирғи депутати Алтинай Ўмурбекова. “Сўнги йилларда Қирғизистон республикаси инқироз марказларига умумий мурожаатлар сони кўпайди, мурожаат қилганларнинг 60 фоизи – оиладаги зўравонлик қурбонларидир. Қирғизистонда аёлларга нисбатан қўлланаётган зўравонликнинг 80 фоизи оилаларда содир бўлмоқда”, - дея қайд этди Ўмурбекова. “Сезим” инқироз маркази директори Бубусора Рискулова, Қирғизистон республикаси Ички ишлар вазирлигининг маълумотларига кўра, “2010 йилнинг 10 ойи давомида оиладаги зўравонлик оқибаотида 7 та қотиллик, қасддан соғлиққа оғир зарар етказиш бўйича 10 та ҳолат ва соғлиққа енгил зарар етказиш бўйича

PROJECT NEWS

37 та ҳолат содир бўлгани”ни таъкидлади. “Муаммонинг ошкор этилмаётгани унинг миқёси ва қўламини англашга тўсқинлик қилаёпти, - дея қайд этди ““Status” аёллар федерацияси жамоатчилик бирлашмаси раисаси, Қозоғистон республикаси президенти ҳузурдаги Аёллар ишлари бўйича ва оилавий-демографик сиёсат миллий комиссияси аъзоси Ирина Унжакова. – Омбудсмен маълумотларига кўра, 2008 йилда Қозоғистон республикасидаги инкироз марказларига 21679 та телефон мурожаати бўлиб, уларнинг аксарини жисмоний ва руҳий зўравонлик қурбонларидан келган кўнгироклар ташкил қилган. Аммо аксар ҳолларда бундай кишилар инкироз марказларига кўнғирок қилиш билан чекландилар ва шу боис ҳам зўравонлик қўламини кенгайтиришда давом этмоқда. Унжавонинг ҳамкасби, “Ижодкор зиёлиларнинг Аёллар лигаси жамоатчилик бирлашмаси” раёсати раисаси Асия Хайруллина Қозоғистонда ёш оила қуриш ва ўсмир қизлар орасидаги ҳомиладорлик муаммоси долзарб муаммо эканини қўшимча қилди. Бухоро Тиббий ҳуқуқий маркази мониторинг гуруҳи маълумотларига кўра, 2009 йилда тезкор тиббий ёрдам машиналари билан шаҳар касалхоналарига 260 нафар аёл етказилган. Аснода, мазкур марказ эксперти Воҳид Каримовнинг таъкидлашича, “зўравон

жиноий жавобгарликка тортилгани камдан-кам учрайди, чунки зўравонлик қурбонларини қабул қилган ҳуқуқ тартибот органи ходимлари ва шифокорларнинг сўзларига кўра, бунда “яраштириш механизми” қўл келган. Тожикистонда, тадқиқотлар натижаларига кўра, сўралган эркакларнинг 47,1 фоизи аёлларнинг асосий вазифаси бола туғиш ва яхши уй бекаси бўлиш, деб ҳисоблайдилар, - дейилади Тожикистон республикасидаги “Ҳуқуқий тенгликдан ҳақиқий тенглик сари” ноҳуқумат ташкилотлари коалицияси раисаси Татьяна Бозрикова ҳисоботида. 2008 йилнинг январь ойидан то сентябрь ойига қадар Тожикистонда аёллар орасида 240 та ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари қайд этилган ва аёллар орасидаги худкушлик “эпидемияси”нинг асосий сабаби – жазо чораси қўрилмаган оиладаги зўравонликдир. Оилада аёлларнинг таҳқирланиши асосан қишлоқ жойларида кузатилади ва бунга ноқонуний никоҳ қуриш (кўп хотинлилик, қиз олиб қочиш, эрта никоҳ қуриш ва диний урф-одатлар бўйича никоҳ қуриш кабилар) сабаб бўлади. Экспертлар зўравонлик қилган шахс жазоланиши, зўравонлик қурбонининг эса ҳақ-ҳуқуқлари тикланишини кўзда тутувчи меъёр қонунийлаштирилиши зарурлигини қайд этдилар.

ҚОНУНЧИЛИК БАЗАСИ

Тожикистонда профилактик характерга эга бўлган ва оиладаги зўравонликка қарши кураш бўйича мажмуавий чоралар қуришни кўзда тутувчи “Оиладаги зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонун қабул қилиниши арафасида турибди. Аввалроқ IWPR Тожикистонда ушбу қонун қабул қилинишини тарғиб қилиш юзасидан хотин-қизлар жамоатчилик ташкилотларини қўллаб-қувватлаш бўйича кенг кампанияни ўтказган эди. Аснода қирғизистонлик Бубусора Рисқулова қонун аёллар вазиятини яхшилашга ёрдам беришини, аммо бу “касалликка қарши эмлов” эмаслигини қайд этади. Унинг фикрига Тожикистондаги “Пер-

спектива плюс” жамоат жамғармаси раисаси Ойниҳол Бобоназарова ҳам қўшилади: “Биз фақат қонун қабул қилиниши ҳақидагина ўйлаб қолмай, ҳаракатда давом этиш ҳақида ҳам ўйлашимиз керак: мазкур қонунни амалга оширишда энг яхши натижаларга эришиш учун механизмларни ҳар томонлама ўйлаб чиқишимиз керак”. Иштирокчилар Тожикистон Олий суди вакиласи Лариса Қобилова айтган оилавий судларни жорий этиш ташаббусининг амалий қимматини эътироф этдилар.

PUBLICITY

Давра суҳбатида Бубусора Рисқулова Марказий Осие мамлакатлари ўртасида оиладаги зўравонлик муаммолари бўйича телекўприклар ўтказиш тўғрисидаги янги ғояни илгари сурди. Унинг сўзларига кўра, кўп ҳаражат талаб қилмайдиган бу ғоя муаммога расмийлар эътиборини қаратишга ёрдам беради. “Давлат раҳбарлари ўртасида барибир рақобат мавжуд ва биз ушбу телекўприклар расмийларни ўзгаришларга ундашига умид қиламиз”, - деди Рисқулова. Мажлис чоғида илк бора март ойида Қирғизистонда очилган ижтимоий транзит уйлари концепцияси тақдим этилди. IWPRнинг Марказий Осие бўйича минтақавий директори Абахон Султонназаров “биз аёллар муаммоларининг бир қисмига айланиб қолмасдан, уларга бу муаммоларини ечишда ёрдам беришимиз керак” дея қайд этаркан, IWPR келажакда бу соҳадаги ташаббусларни илгари суришда кўмак кўрсатишга тайёр эканини қўшимча қилди.

Давра суҳбати иштирокчилари оиладаги зўравонлик олдини олиш бўйича Қозоғистон, Қирғизистон, Тожики-

стон, Ўзбекистон ва Туркманистон давлат органлари, нодавлат ва халқаро ташкилотлар ҳамда оммавий ахборот воситаларига қаратилган конструктив тавсиялар ишлаб чиқдилар. Экспертлар бу тавсиялар бажарилишини мунтазам равишда мониторинг ўтказиш лозимлиги тўғрисида ягона фикрга келдилар. Қўшимча қилиб ўтиш жоизки, Душанбеда бўлиб ўтган давра суҳбати доирасида “Марказий Осие аёллари. Оиладаги зўравонлик, миграция, қашшоқлик” мавзусида фотоқўрғазма ҳам бўлиб ўтди. Қўрғазма учун Марказий Осиенинг барча мамлакатларидан бўлган индивидуал фотосуратчилар – Дэвид Триллинг, Рустам Йўлдошев, Зарина Хушвақт, Валерий Калиев, Алмаз Калет ва бошқа муаллифларнинг 46 та иши танлаб олинди. Бундан ташқари, кўрғазмада истаганлар БМТнинг аҳоли нуфузи соҳасидаги жамғармаси (UNFPA) ва Халқаро Қизил Хоч ташкилоти лойиҳалари учун тайёрланган, шунингдек, RFE/RL, Stan-TV архиви ва IWPR-Central Asia шахсий архивидаги фотосуратлар билан танишиш имкони-га эга бўлдилар.

ДАВРА СУҲБАТЛАРИ

ВИДЕО-КОНФЕРЕНЦИЯЛАР ФОРМАТИДА

Бишкек. Июль – декабрь 2010 йил.

2010 йили IWPRда Халқаро тинчлик учун Карнеги жамғармаси билан ҳамкорликда видео- конференциялар ўтказиш анъанага айланди. Видеоконференция Интернет ва янги технологиялар ёрдамида дунёнинг турли бурчакларидаги экспертларни ўзаро учраштириш имконини беради. Умумий ҳисобда олгита “Бишкек-Вашингтон” видеоконференцияси бўлиб ўтди. Улар нотинч 2010 йилда Қирғизистонда содир бўлган кўплаб муҳим сиёсий воқеаларга бағишланди. Дейлик,

янги Конституцияни қабул қилиш бўйича июнь ойида бўлиб ўтган референдум арафасида мамлакатда ҳукумат алмашганидан сўнгги сиёсий вазият, 2010 йил октябрь ойида бўлиб ўтган парламент сай-

ловларидан кейинги ахвол ва умуман Марказий Осиёда парламентаризм истиқболлари муҳокама қилинди. Шунингдек, Қирғизистонда коалиция блокларининг ташкил топиш жараёни ва Қирғизистоннинг ташқи сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан қандай ўзгаришлар кутаётгани таҳлил қилинди. Видеоконференцияларда Қирғизистон томонидан мамлакат янги парламенти таркибига кирган ва парламент сайловларида иштирок этган барча етакчи партиялар (“Ар-Намис”, “Ата-Журт”, “Ата-Мекен”, СДПК, “Республика”, “Замандаш”) вакиллари, Марказий Осиё бўйича етакчи таҳлилчилар, сиёсатшунослар иштирок этдилар. АҚШ томонидан Карнеги жамғармаси ходимлари, АҚШ Давлат департаменти вакиллари ва турли

қилдилар. “Видеоконференция фикр алмашишнинг жуда самарали ва қизиқ шаклидир. Ҳозирги сиёсий вазиятни Вашингтондаги ҳамкасблар билан муҳокамаси жуда қизғин ўтди. Экспертлар таркиби АҚШ томонидан ҳам, биз томондан ҳам жуда кучли эди. Бундай конференцияларни мунтазам, ойига бир марта ўтказиб туриш керак, деб ҳисоблайман”, - деди видеоконференция иштирокчиларидан бири, сиёсий таҳлилчи Марс Сариев. Қайд этиш лозимки, Ғарб экспертлари Қирғизистондаги ва-

Қирғиз Республикаси бош вазир ўринбосари Шамил Атаханов:

Мен IWPRнинг Вашингтондаги Карнеги жамғармаси билан ҳамкорликда ўтказган бир неча видеоконференцияси иштирокчиси бўлганман - бу жуда қизиқ формат. Шунингдек, IWPR сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқ муҳофазаси мавзуларида мақолалар чоп этмоқда. Бу жуда катта иш. Институтнинг мақолалари жуда мавзун, долзарб ва тасдиқланган фактларга асослангандир. Айниқса мен бизнинг оммавий ахборот воситаларида жуда қамқайиб кетган ҳуқуқ муҳофазаси мавзусидаги мақолаларни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

зиятни биров бошқа томондан кўрадилар ва улар учун видеодиалогнинг бундай шакли – бу вазиятни мамлакат ичкаридан туриб билиш учун имкониятдир. Шунинг учун бу ерда ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва муносиб ечимлар ишлаб чиқиш учун кенг майдон мавжуд. “Биз келажак ноаниқ бўлган дунёдагина эмас, балки ўтмиш ҳам муайян андозаларга солинаётган оламда яшамоқдамиз. Масалан, Қирғизистон жанубидаги июнь воқеалари чоғида биз ахборот майдонида жуда кучли моделлаштириш жараёни борганига гувоҳ бўлдик. Шу боис халқаро ҳамжамият Қирғизистондаги вазиятни бир ёклама қабул қилди. Бундай видеоконференциялар кўп нарсаларга объектив қарашга имкон туғдиради”, - деди Марс Сариев.

Экспертлар бу форматдан минтақа ичидаги экспертлар ўртасида бўлгани каби, дунёнинг бошқа қисмидаги ҳамкасблар билан сиёсий, иқтисодий ёки ижтимоий характердаги турли масалаларни муҳокама қилиш учун ҳам фойдаланиш мумкинлигини қайд этдилар. Бу формат реал (айни пайтда кечаётган) вақт ва дўстона муҳитда кўп масалаларни бир-галликда ҳал қилиш имконини беради. IWPR суҳбатларнинг асосий жиҳатлари киритилган матбуот варақчалари ҳамда

минтақа масалаларига теран қизиқиш билан қаровчи кишиларга тақдим этилиши мумкин бўлган ҳар бир видео конференция стенограммасини чоп қилади.

Ишенбай Абдуразақов, жамоат арбоби, дипломат, Қирғизистон Республикасининг собиқ давлат котиби:

Турли мамлакатлардаги ҳамкасблар ўртасида бундай форматда экспертлик суҳбатлари қанчалик кўп олиб борилса ва ўртага ташланган масалалар доираси қанчалик кенг бўлса, мамлакатда содир бўлаётган жараёнларни тушуниш ҳам шунчалик осон бўлади. Бу давлатлар ўртасида сиёсий алоқалар яхшиланишига ҳам кўмак беради.

тадқиқот институтлари ходимлари иштирок этдилар. Модерировали встречи Марта Брилл Олкотт (Фонд Карнеги) и Эрлан Абдылдаев (IWPR). Учрашувга Март Брилл Олкотт (Карнеги жамғармаси) ва Эрлан Абдилдаев (IWPR) модераторлик

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ЎРТА ТАЪЛИМ ОЛИШ ИМКОНИЯТИ МУАММОЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Душанбе. 16-17 апрель 2010 йил.

Давра суҳбати IWPR томонидан Тожикистон республикаси Таълим вазирлиги ва Очик Жамият Институту – Тожикистондаги Кўмак жамғармаси кўмагида ўтказилди. Бу таълим соҳасидаги умумий ва кўп жиҳатдан бир-бирига ўхшаш муаммоларни муҳокама қилиш учун турли соҳадаги мутахассисларни минтақа даражасида бир жойга йиққан илк давра суҳбати бўлди. Бу минтақавий мунозарада Тожикистон, Қирғизистон, Қозоғистон ва Ўзбекистондан 60 дан зиёд вакил иштирок этди. Жорий йил (Туркманистондан ташқари) аксар Марказий Осие республикалари учун таълим соҳасида ислохотлар ўтказиш

Гулжамол Султоналиева, «Доор эли» жамоатчилик бирлашмаси раҳбари, Қирғизистон республикаси инсон ҳуқуқлари Кенгаши раҳбари вазифасини бажарувчи, Жогорку Кенеш IV чақириғи депутати

IWPRнинг бу давра суҳбатида мен муҳим масалалар, жумладан, таълим олиш имкониятини муҳокама қилиш учун Марказий Осие Парламентлараро тармогини ташкил этишни таклиф этдим. Минтақада республикалар қонунчилик органлари ўртасидаги алоқалардан етарли даражада фойдаланилмаётгани аниқ. Биз кўиниларнинг ўхшаш муаммоларни ҳал қилиш бўйича тажрибаларига асосланиб, қонун лойиҳаларини илгари суришимиз имкони пайдо бўларди.

ва жумладан, ўрта мактабларнинг 12 йиллик таълим соҳасига ўтиши долзарб бўлди. “Бугунги кунда кўпгина республикаларда таълим соҳасида ислохотлар ўтказилмоқда, - деди Тожикистон президенти Ижроия аппарати таълим ва илм-фан бўлими мудири Ҳамидуллохон Фақеров. – Тожикистон ҳам бу йўналишда иш олиб бормоқда ва 2014 йилга келиб 12 йиллик ўрта таълимга ўтишни мақсад қилган”. Ўз навбатида, козоқ депутати Мухтор Абенов унинг мамлақати 2001 йилдаёқ 12 йиллик таълим соҳасига ўтиш истаги ҳақида маълум қилганини, аммо масала ўзининг амалий ечимини топмаганини таъкидлаб ўтди: “Бизнинг мамлақатда таълим соҳасининг барча тузилмаларини бу ислохотга тайёрлаш ва унинг максимал равишда самарали амалга ошириш учун мазкур масалага аста-секинлик билан ва босқичма-босқич ёндошилмоқда”, - дея қайд этди Қозоғистон парламенти куйи палатаси депутати. Шунингдек, давра суҳбати чоғида мамлакатларнинг ҳар бири бу соҳадаги ислохотларни амалга оширишда турли босқичда эканликлари, аммо уларнинг ҳар бирида таълим олиш имкониятида ўз чекловлари мавжуд бўлиб, улар қашшоқлик ва миграциядан то болалар меҳнатининг кенг тарқалиши қабиладарда акс этади. Аснода минтақанинг ҳар бир мамлақатида болаларнинг маълум бир миқдори мактабга борма-япти. Статистика бўйича Тожикистонда мактаб ўқувчиларнинг умумий сонидан 2,5 фоизи, Қозоғистон ва Ўзбекистонда 0,2 фоизи мактабга борма-япти, Қирғизистонда эса мактаб ёшидаги 80 минг бола мактабга қатнамайди. Минтақа мамлакатлари учун таълим соҳасидаги умумий муаммолардан яна бири мактабгача таълим олаётган болаларнинг камлиги

бўлиб, бу улар таълимнинг кейинги барча босқичлари даражасида акс этмай қолмайди. Давра суҳбати иштирокчилари ҳукуматлар раҳбарлари, тегишли давлат идоралари, ноҳукумат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари ва халқаро ташкилотларига янада аянчлироқ оқибатларга олиб келмаслиги учун таълим соҳасида энг аввало қайси муаммолар ҳал қилиниши лозимлигини кўрсатиб бериш мақсадида умумий тавсияномалар ишлаб чиқишди.

Муҳаббатшо Рўзадоров, Тожикистон президентининг илм-фан ва замонавий технологиялар бўйича маслаҳатчиси

Ўрта таълим олиш имконияти муаммоси минтақа мамлакатларида бундай юқори даражада анчадан буён муҳокама қилинмаган эди. Давра суҳбати жуда долзарб бўлди, чунки илгари сурилган муаммолар бутун минтақа учун жуда муҳим. Таълимни учинчи минг йилликнинг дини дейиш ҳам мумкин, шунинг учун биз айнан мана шу масалага катта эътибор қаратишимиз лозим. Биз бир-биримизни яхши тушунишимиз ва келишган ҳолда қарорлар қабул қилишимиз учун умумий минтақавий таълим майдонини ташкил қилсак, яхши бўларди. Бу каби тадбирлар бунга катта ёрдам беради.

ДАВРА СУҲБАТЛАРИ

МАРКАЗИЙ ОСИЁ МАМЛАКАТЛАРИ ЎРТАСИДА МАВЖУД СУВ МОЖАРОСИНИНГ ЕЧИМ ТОПИШИ ЙЎЛИДА ЎТКАЗИЛГАН МУЛОҚОТ

Душанбе. 12 июнь 2009 йил

Икки йирик дарё – Сирдарё ва Амударё сувларидан фойдаланиш минтақа мамлакатларининг сувдан фойдаланиш жабҳасидаги можаронинг катталаниши кетишига йўл қўймаслик даркор, - бу фикр “Марказий Осиёдаги сув-энергетика муаммолари: ўзаро муро-са имконияти борми?” мавзусидаги давра суҳбати иштирокчилари орасида юзага келган баҳс-мунозаранинг асосий ғоясига айланди. Сувдан фойдаланиш ва гидроэнергетика соҳасидаги етакчи экспертлар, Марказий Осиё мамлакатларининг давлат тузилмалари вакиллари, Тожикистонда аккредитациядан ўтган депутатлик корпуси ходимлари ва дипломатлар ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари-дан иборат 50 дан зиёд мутахассислар бу муаммонинг турли жиҳатларини муҳокама қилдилар. Ўзбекистондан ушбу мамлакатнинг Тожикистондаги элчихонаси вакили иштирок этди. Давра суҳбати иштирокчилари трансчегра-равий дарёлар мамлакатлари позици-ялари ўртасидаги туташ нуқталарни топишга ҳаракат қилдилар. Баҳслар кескин руҳда ўтганига қарамай, дав-ра суҳбатининг барча иштирокчилари сувдан фойдаланиш масаласи деб

мамлакатлар ўртасидаги ўзаро муно-сабатда тарангликнинг кучайиб кети-шига йўл қўймаслик ва юзага кел-ган вазиятдан чиқиб кетиш учун му-роса йўллари кидириш керакли-ги тўғрисида ҳамфикр бўлдилар. Бун-да асосий рол оммавий ахборот воси-таларига тегишли, дея алоҳида қайд этдилар иштирокчилар. Бу муаммо-нинг ёритилишида оммавий ахборот воситалари ролига давра суҳбатининг алоҳида сессияси бағишланди. Унда иштирок этган экспертлар эса ўз мақолалари билан сувдан фойдала-ниш масаласи атрофида юзага кел-ган баҳсларнинг олдини олишга эмас, аксинча можаронинг юзага келиши-га сабаб бўлаётган журналистлар-га ўз даъволарини билдириб ўтдилар. Ўз навбатида, журналистлар бевоси-та мутахассислар тилидан мамлакат-ларнинг сув-энергетика масалалари бўйича ўзаро муносабатлар таф-силотлари ва деталлари ҳақида би-либ олишга муваффақ бўлдилар. Дав-ра суҳбатининг экспертлар даражаси-да томонлар ўртасидаги янада унум-ли мулоқоти бошланиши учун база яратиш бергани эса унинг энг ижобий жиҳати бўлди.

Парвиз Муллажонов,
тожикистонлик сиёсатшунос

Марказий Осиё мамлакатларида сувдан фойдаланиш масаласи – бу мамлакатлар позициялари ўртасида кўплаб баҳслар ва келишмовчиликлар келтириб чиқарадиган минтақадаги энг можароли мавзудир ва йил ўтган сайин у кескинлашиб бораверади. Менга бу мавзуни муҳокама қилиш бўйича IWPR томонидан таклиф этилган формат жуда ёқди. Бу муаммо бўйича кўп деталларни аллақачон аниқлаштириб олиш керак эди, бундан аввал биз сувдан фойдаланиш муаммолари юзасидан фақат бирёқлама баҳоларни эшитиб келгандик.

ДАВРА СУХБАТЛАРИ

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ҲУҚУҚ МУҲОФАЗАСИ БЎЙИЧА ИНТЕРНЕТ-ТАШАББУСЛАР ВА ОНЛАЙН-ЖУРНАЛИСТИКА

Бишкек. 24-25 ноябрь 2009 йил

Ана шундай номланган минтакавий давра суҳбати 2009 йил охирида Бишкек матбуот клубида бўлиб ўтди. У Қозоғистон Марказий Осиё республикалари орасида биринчилардан бўлиб интернет-заҳираларини расмий оммавий ахборот воситалари мақомига қонунан тенглаштирган йилда бўлиб ўтди. Давра суҳбатида Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Тожикистондан ташриф буюрган медиа мутахассислар, ҳуқуқ химоячилари, халқаро ташкилотлар ходимлари, тегишли тузилмалар хизматчилари, парламент аъзолари, журналистлар ва сиёсатшунослар қатнашдилар. Экспертлар Марказий Осиёда Интернетдаги сўз эркинлиги даражаси ва ҳар бир мамлакатда ҳуқуқ муҳофазаси бўйича интернет-ташаббуслар ва фуқаролик журналистикаси ривожланишини алоҳида-алоҳида муҳокама қилиб чиқдилар. Жамоатчилик сиёсати институти (IPP) нинг (ўша пайтдаги) президенти

Муратбек Иманалиевнинг қайд этишича, “Интернет – бу замонавий турмушнинг янги сифатли асосларидан бири бўлиб, интернет-жамият ва бирлашмалар қандайдир институт ўлароқ онлайн-журналистика воситасида ривожланиб бормоқда”. IWPРнинг Марказий Осиё бўйича минтакавий директори Абдахон Султонназаров тармоқдан фойдаланувчилар сони кўпайиб боргани сари Интернетнинг уникаллиги давлат ва фуқаролик жамиятининг тобора кўпроқ эътиборини тортаётганини таъкидлади. Internet World Stats (www.internetworldstats.com) нинг 2009 йил сентябрь ойидаги статистик маълумотларига кўра, Интернетнинг Марказий Осиёга кириб бориши даражаси қуйидагичадир: Қозоғистон – 14,9%, Қирғизистон – 15,6%, Тожикистон – 8,2%, Туркменистон – 1,5%. Бу ташкилотда Ўзбекистон бўйича маълумотлар йўқ. “Симсиз Интернет тез суръатлар билан ривожланиб бормоқда. Афтидан, интернет-провайдерлар нархларни пасайтирган тақдирда тармоқдан

журналист ва блоггерлар хавфсизлиги муаммоларига қатта эътибор қаратдилар. Дейлик, давра суҳбати иштирокчиларидан бири, ўзбекистонлик мустақил журналист Сергей Наумов Марказий Осиёнинг бу мамлакатда “интернет-кафедан тортиб то “Ўзтелеком” компаниясининг сўнгги ўтиш нуқтасигача кўп босқичли филтрлаш” мавжудлигини қайд этди. Тожикистондаги Интернет билан боғлиқ ҳозирги вазиятнинг асосий тенденциялари бу ахборот-коммуникация технологи-

Адил Жалилов, MediaNet асосчиси

Интернет Марказий Осиёда энг эркин ахборот майдони бўлса керак. Интернет тармоғини назорат қилиши ўз-ўзини назорат қилишига айланиши керак. Қонун ва бошқа репрессив чоралар қабул қилиниши мазмун ва вазифасидан қатъий назар барча Интернет-заҳираларни хатар остига қўяётган бир пайтда, фойдаланувчиларнинг ўзлари контентни назорат қилишлари анча самаралироқ бўларди.

ялари соҳасида мутахассисларнинг етишмаслиги бўлиб хисобланади. Бу ҳақда ўз нутқида Тожикистон мустақил оммавий ахборот воситалари Миллий Ассоциацияси раиси Нуриддин Қаршибоев айтиб ўтди. У онлайн-журналистика Тожикистонда тақрибан уч-тўрт йил аввал пайдо бўлгани ва айни пайтда республикадаги кўпчилик онлайн-журналистлар бу жаҳони мустақил равишда ўзлаштирганларини қайд этди. Шунинг учун ҳам, унинг фикрича, Тожикистонда бўлгани каби минтақанинг бошқа мамлакатларида ҳам журналистларни Интернетда ишлашнинг ўзига хос хусусиятларини ўргатувчи семинарлар ўтказиш лозим. Давра суҳбати иштирокчилари Марказий Осиёда Интернет, блоггинг ва микро-блогларнинг барча имкониятларига етарлича баҳо берилмаётгани, биринчидан, маълумотнинг йўқлигига, иккинчидан эса, минтақадаги тармоқдан фойдаланувчиларнинг кўпчилиги Интернетни ҳозиргача аввало кўнгил очиш йўли сифатида қабул

қилаётганига боғлиқ, деган фикрга келдилар. Бу ҳақда ўз нутқида қозоғистонлик журналист, “Азаттик” радиоси сайтининг муаллифи ва муҳаррири Артур Нигметов қайд этди. Нуриддин Қаршибоев: “Ҳозирча Марказий Осиёда интернет-журналистика бошланғич ҳолатда. Бу ерда кадрлар билан боғлиқ, шунингдек, техник ва қонунчилик билан боғлиқ муаммолар мавжуд. Цензуранинг исталган шакли анъанавий оммавий ахборот воситалари учун тўғри келмагани баробарида, у онлайн-нашрларга нисбатан ҳам ишлатилмаслиги кераклигини тушуниб етиш

муҳим. Шунингдек, биз интернет-контент ҳукумат томонидан назорат қилинишига эҳтиёж бўлмаслиги учун уни ўзимиз мустақил равишда бошқаришимиз кераклигини аниқ тушуниб етишимиз керак”, дея таъкидлади. Интернет ривожланиши инсоний ресурслар ҳам билан белгиланади, шунинг учун бугунги кунда аҳолининг замонавий интернет-технологиялар соҳасидаги билим даражасини ошириш шу қадар муҳимдир. Тадбирнинг асосий натижаси минтақа мамлакатларида ахборот заҳиралари самарадорлигини ошириш бўйича чоралар ишлаб чиқиш бўлди.

«Azattyq» радиосининг жамоатчилик билан алоқалар бўйича мутахассиси

Минтақадаги фуқаролик журналистикаси шаклланишининг дастлабки босқичида турибди. Унинг ривожланиши фуқаролик жамияти ривожланиши даражаси билан бевоқифа боғлиқ. Давлат фойдаланувчининг тармоқдаги хавфсизлигини таъминлаб бериши, web-заҳиралар эса маълумотнинг тўлиқ сақланишини кафолатлаши керак.

фойдаланувчилар сони ошади, - деди Қозоғистон республикаси президенти ҳузуридаги Стратегик тадқиқотлар институтининг ижтимоий-иқтисодий тадқиқотлар бўлими мудири Антон Морозов. – Шу сабабдан давлатнинг интернет-фазо устидан превентив назорат ўрнатишга бўлган уринишларини тушуна бўлади”. Қозоғистон республикаси расмийлари интернет-заҳираларнинг оммавий ахборот воситаларига тенглаштирилиши “интернет-журналистика ривожланишини ҳуқуқий майдон доирасида рағбатлантиришга уриниш” дея асослашга уриндилар. Давра суҳбатида экспертлар блокировка, онлайн-

ҲУҚУҚ МУҲОФАЗАСИ БИЛАН БОҒЛИҚ МАСАЛАЛАРНИНГ ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА ЭНГ ЗЎР ЁРИТИЛИШИ БЎЙИЧА ЖУРНАЛИСТЛАР ОРАСИДАГИ ТАНЛОВ

ҒОЛИБЛАР

“Матбуот” номинацияси:

- 1-ўрин – Елена Воронина (Қирғизистон)
- 2-ўрин – Елена Братухина (Қозоғистон)
- 3-ўрин – Рамзия Мирзобекова (Тожикистон)

“Онлайн оммавий ахборот воситалари” номинацияси:

- 1-ўрин – Ўзбекистон вакили
- 2-ўрин – Тилав Расулов (Тожикистон)
- 3-ўрин – Бақит Ибраимов (Қирғизистон)

“Болалар ва аёллар ҳуқуқи” махсус номинацияси –
Абдурақиб Қодиров (Тожикистон)

“Қийноқлар, ноқонуний ҳибсга олиш ва қамок” махсус номинацияси –
Жасулан Кужеков (Қозоғистон)

“Сўз эркинлиги” махсус номинацияси – Сергей Расов (Қозоғистон)

“Харакатланиш эркинлиги” махсус номинацияси – Дилбегим Мавлоний (Ўзбекистон)

БМТ инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг “Етарли турар-жой”
махсус номинацияси – Валентина Қосимбекова – (Тожикистон)

БМТ инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг “Етарли турар-жой”
махсус номинацияси – Асил Ёсмоналиева (Қирғизистон)

БМТ инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг “Етарли турар-жой”
махсус номинацияси – Махамбет Абжан (Қозоғистон)

Тожикистондаги АҚШ элчихонасининг махсус номинацияси – Ирина Умарова (Тожикистон)

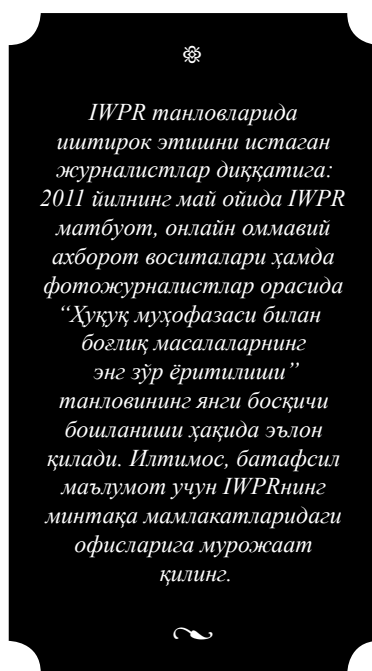
Тожикистондаги АҚШ элчихонасининг махсус номинацияси –
Фазлиддин Хўжаев (Тожикистон)

2010 йилнинг 8 ва 10 декабрь кунлари Душанбе ва Бишкекда “Ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ масалаларнинг оммавий ахборот воситаларида энг зўр ёритилиши” бўйича Қирғизистон, Қозоғистон ва Ўзбекистондан келган журналистлар орасида эълон қилинмиш Марказий Осийё танлови ғолибларини мукофотлаш маросими бўлиб ўтди. Совриндорларга перодан қанотга ўтувчи шаклда ҳозирланмиш бронзадан қилинган рамзий статуэтка, диплом ҳамда номинациясига қараб 300 дан 1000 АҚШ долларигача пул мукофоти берилди. анлов 2009 йилда эълон қилинганди. Ўшандан буён минтақанинг тўрт давлатидаги давлат ва хусусий оммавий ахборот воситалари муҳбирлари ҳамда фрилансерларидан юздан ортиқ талабно-

ма келди. Ҳайъат таркибига Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистондан бўлган Вячеслав Абрамов, Андрей Гришин, Сардар Бағишбеков, Шамарал Майчиев, Ойнихол Бобоназарова, Шахло Ақобирова, Ҳакимжон Хусанов каби нафақат ўз мамлакати, балки унинг хорижда ҳам таниқли бўлган ҳуқуқ фаоллари, журналист ва юристлардан иборат етти киши кирганди. Ўзбекистонни тамсил этувчи ҳайъат аъзоси Ҳакимжон Хусанов энг яхши мақолаларни танлаш жараёнида айрим номинациялар бўйича жюри аъзолари ўртасида қизғин баҳслар авж олганини айтиб ўтди. “Даставвал биз мақолаларга алоҳида-алоҳида баҳо бердик, кейин эса ғолибларни танлаш учун [Skype-conference орқали] учрашдик”, - деди у. Эксперт-

ЖУРНАЛИСТЛАР ВА ҲУҚУҚ ҲИМОЯЧИЛАРИ УЧУН АДАБИЁТЛАР НАШР ЭТИЛИШИ

лар бунақа кўрик-танловлар профессионал стандартларни кўтаришдан ташқари, кўпчилик иштирокчилар эътироф этганларидек, ёритиш осон бўлмаган ҳуқуқни муҳофаза қилиш мавзуларини ёритишга рағбатланганини қайд этдилар, чунки расмийлардан оддий ахборот олиш ҳаракатлари ҳам журналист устидан судга арз қилинишига сабаб бўлиши мумкин. Аҳолини ҳуқуқий маърифатли қилиш “ҳозирча инсон ҳуқуқлари бузилишига кўпинча кўз юмиб келаётган” давлатнинг ҳуқуқни ҳимоя қилиш институтлари масъулиятини оширади, - дейди “Магбуот” йўналиши бўйича учинчи ўринни олган, ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ журналистика қандай хатарларга йўлиқтиришини яхши биладиган тожикистонлик журналист Рамзия Мирзобекова. Озод Европа/Озодлик радиосида ишловчи, “Қийноқлар ва ноқонуний ҳибсга олишлар” номинацияси бўйича мукофотланган қозоғистонлик журналист Жасулан Кужеков узоқ йиллар нефть бизнеси масалаларини ёритиш билан шуғулланганини, аммо ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ мавзулар-

ни ёза бошлаганидан кейин бу ишдан воз кечмасликка қарор қилганини айтади. “Бу фақат менинггина эмас, мақолаларим қаҳрамонлари бўлган болаларнинг ҳам ғалабасидир”, - деди “Магбуот” номинациясида

ғолиб чиққан қирғизистонлик журналист ва ҳуқуқ ҳимоячиси Елена Воронина.

“Бу маросим биз учун ҳақиқий байрамга айланди”, - деди тожикистонлик журналист Валентина Қасимбекова Душанбедаги танлов ғолибларини мукофотлаш тантаналарига келган Тожикистон парламенти аъзолари, амалдорлар, маҳаллий нодавлат ташкилотлари ва халқаро ташкилотлар вакилларини кўришдан шод эканини қайд эта туриб. БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг Марказий Осие бўйича минтақавий вакили Фиона Фрейзер бунинг муваффақиятли ташаббус бўлганини айтиб, танловни уюштирган IWRPга миннатдорчилик изҳор этди. Шунингдек, у, агар бундай танлов кейинги йилга ҳам ўтказилса, унда БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармаси ўз номинациясини таъсис этиш ниятида эканини ҳам айтиб ўтди. Танлов БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармаси (UNHCHR) минтақавий бўлими ва АҚШнинг Тожикистондаги элчихонаси билан ҳамкорликда ташкил этилди.

ЖУРНАЛИСТЛАР ВА ҲУҚУҚ ҲИМОЯЧИЛАРИ УЧУН АДАБИЁТЛАР НАШР ЭТИЛИШИ

2010 йилнинг 13, 15 ва 26 октябрь кунлари Олмаота, Душанбе ва Бишкек шаҳарларида Уруш ва тинчликни ёритиш Институтини (IWRP) нинг журналист ва ҳуқуқ ҳимоячилари учун чиқарилган янги адабиётлар тақдироти бўлиб ўтди. Янги чоп қилинган маҳсулотлар ичида оммавий ахборот воситалари ва нодавлат ташкилотларининг бир-бирини тушунишига ёрдам берадиган: ҳуқуқ фаолларига оммавий ахборот воситалари билан ўз ташкилотлари ўртасида ҳамкорликни йўлга қўйиш, журналистларга эса ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ мавзуларни ёритишда ёрдам берувчи амалиётчилар тавсиялари акс этган “Самарали коммуникация воситалари” ва “Инсон ҳуқуқларини ёритиш” каби қўлланмалар бор. Бундан ташқари, бу йил Институт томонидан IWRPнинг маҳаллий журналистлари учун аввал инглиз ва рус тиллари чиқарилган “Ўзгаришлар йўлида репортажлар” қўлланмаси маҳаллий тилларга таржима қилинди. Бу қўлланма мутахассислар томонидан журналистиканинг халқаро стандартлари бўйича энг яхши амалий қўлланмалардан бири сифатида эътироф этилган. Шунинг-

дек, Институт томонидан рус тилида радиожурналистика бўйича қўлланма чиқарилди.

Нашр тақдиротида Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистон маҳаллий олий ўқув юртлари журналистика факультетлари ва кафедралари ҳамда минтақа нодавлат ташкилотлари ва медиаташкилотларига китоб туфха қилинди. IWRP чоп қилган китобларнинг уникаллиги шундаки, улар Марказий Осиенинг барча мамлакатларидан бўлган экспертлар таърибасини ўзида мужассам этган. Китобга Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Туркменистоннинг ўз мамлақати ва хорижда машҳур бўлган етакчи ҳуқуқ ҳимоячилари ва журналистлари ҳамда IWRP ходимлари муаллифлик қилган. Қирғизистон таълим ва фан вазирининг ўринбосари Гулжигит Сўрўнқулов мазкур нашрларга таълим жараёнига талаб қатталигини қайд этди. Қирғизистон-Россия Славян университети (ҚРСУ) халқаро журналистика кафедраси мудири Александр Кацев бу китоблар “посттоталитар даврдаги толерантлик ҳуқуқига даъвогарлик қилиши мумкин”лигини таъкидлади, чунки, Кацевга кўра, “қанча

кўп тилда китоб чоп этилиб, талабалар онгига қанча кўп сингдирилса, жамиятда толерантлик ғояси шунча кенг ёйилади”. Қозоғистондаги журналистларнинг “Адил сўз” ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилоти вакиласи Софья Лапина “нашр қилинган китоблар ҳуқуқни ҳимоя қилувчи нодавлат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасида

ланиш талаб қилади. Шу билан бирга бу радиотингловчига ахборот етказишнинг энг қизиқ усулидир. Шунинг учун ҳам IWPRнинг бутун радиолойиҳаси ва мазкур қўлланмага шу жанр асос қилиб олинди”, - деди у. Журналистлар ва ҳуқуқни ҳимоя қилувчи нодавлат ташкилотлари учун илк бор чоп этилган қўлланмалар ҳақида гапирар экан, “Нота бене” жа-

Гулнар Асанбаева, КИМЕРнинг Журналистика департаменти катта ўқитувчиси

IWPRнинг хабар ва репортажлар ёзиши бўйича “Ўзгаришлар йўлидаги репортажлар” дея номланган қўлланмаси КИМЭП талабалари учун яхши манба бўлиб ҳисобланади. Бизнинг талабалар IWPRнинг Олмаотадаги офисда стажировка ўташ имкониятини изламоқдалар. Биз ўз курсларимиз доирасида IWPR муҳаррирларини университетдаги амалий машғулотларга мунтазам равишда таклиф қилиб тураемиз.

моатчилик ташкилоти раҳбари, таниқли ҳуқуқ ҳимоячиси Нигина Баҳриева: “Бу китобда жамоатчилик билан қай тарика тўғри алоқа ўрнатиш лозимлиги ҳақида илк маротаба амалий маслаҳатлар ва назарий билимлар битта китобда жамлан-

янада тиғизроқ ҳамкорликни йўлга қўйишга қўмаклашади”, деб ҳисоблайди. Унга қўра, мазкур қўлланмалар ёш журналистларни ҳуқуқни муҳофазаси билан боғлиқ мавзуларга жалб қилади ва уларга ахборот оқимида йўналиш олишга ёрдам беради. Радиожурналистлар учун чиқарилган қўлланма муаллифларидан бири Зебо Тожибоева муаллифлар ишига уларнинг таҳлилий радиорепортажлар журналисти ва муҳаррири сифатидаги ўз билим ва тажрибалари асос бўлганини айтади. “Кейинги пайтларда бошқа мамлакатларда бўлгани каби Тожикистонда ҳам радиожурналистиканинг таҳлилий сюжет (уни пакет ҳам деб атайдилар) каби жанри ўла бошлади. У журналистдан анчагина вақт ва ижодий из-

ган”, дея қайд этди. Шунингдек, у мазкур қўлланма ҳуқуқни ҳимоя қилувчи ташкилотларга нинг жамият учун муҳим ва қизиқарли иши ҳақида билдиришга қўмаклашишига умид билдирди. IWPR китоблари тақдироти журналистлар, давлат тузилмалари, фуқаролик жамияти, олий ўқув юртлари, халқаро ташкилотлар ҳамда минтақа мамлакатлари дипломатик миссиялари вакиллари эътиборини кенг қўламда жалб этди. Институтнинг минтақа мамлакатларидаги офислари чоп қилинган маҳсулотларни текинга тақдим этиш бўйича қизиққан ташкилотлар ва шахслардан илтимосномаларни қабул қилмоқда.

Додарбек Сайдалиев, Кўлоб Давлат халқаро алоқалар университетининг проректори

Бизнинг университетда журналистика бўлими очилганига икки йил бўлди, аммо ҳалигача бизга ўқитувчи ва ўқув-методик адабиётлар ўта етишмаяпти. IWPR китоблари биз учун катта ёрдам бўлди. Тожикистон учун амалий тавсияларга асосланган бундай профессионал адабиётнинг чиқиши айни муддаодир.

Асқар Ақталов, Қирғизистон-Россия Славян университетининг 3 курс талабаси, Kloop.kg мухбири

Ўзида экспертлар ва журналистларнинг амалий маслаҳатлари, зарур ҳажмдаги назария, шахсий тажрибани жамлаган, ҳеч қандай ортиқча маълумот бўлмаган керакли ва фойдали адабиёт. Ундаги маълумотлардан мамлакатимиздаги ҳозирги иш шароитида фойдаланиш мумкин.

IWPR КИТОБЛАРИ СОВҒА ҚИЛИНГАН УНИВЕРСИТЕТЛАР:

- Тожикистон Давлат Миллий университети;
- Россия-Тожикистон (славян) университети;
- Хоруғ Давлат университети;
- Қўрғонтепа Давлат университети;
- Хўжанд Давлат университети;
- Б. Н. Ельцин номидаги Қирғизистон-Россия Славян университети;
- Марказий Осиедаги Америка университети (МОАУ);
- Болосоғун номидаги Қирғизистон Миллий университети;
- И. Раззоқов номидаги Қирғизистон техник университети;
- “Манас” қирғиз-турк университети;
- И. Арабаев номидаги Қирғизистон Давлат педагогика университети;
- Қ. Тинистанов номидаги Иссиққўл Давлат университети;
- Ўш Давлат университети;
- Ал-Фаробий номидаги Қозоғистон Давлат университети;
- Халқаро бизнес университети (UIB).

ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАР

ҚОЗОҒИСТОН

ҚОЗОҒИСТОНДАГИ АФРИКАЛИКЛАР ЯШАШ ҲУҚУҚЛАРИ УЧУН КУРАШМОҚДАЛАР

22 март 2010 йил

200 га яқин африкалик университетдаги ўқишларини битиргач, мустақилликка эришган Қозоғистонда қолиб кетдилар. Улар узок вақтдан буён мамлакатда яшашларига қарамай, кўплари аниқ қонуний мақомга эга бўлолмаётдилар. Андрей Гришин мақоласининг қаҳрамони Треоре вақтинча яшаш ҳуқуқини берувчи гувоҳномани 2004 йили олган, аммо ўшандан бери ҳужжат муддатини чўздирish бўйича қийинчиликларга дуч келади. Треоре ва бошқа сўралганлар уларни рўйхатда бўлмаган ҳужжатларни топширишга мажбурлаб, ноҳақ таҳқирлаётганларини ай-

тадилар. Қозоғистондаги инсон ҳуқуқлари халқаро бюросининг юристи Виктория Тюленева фикрича, бу ерда гап африкаликларга нисбатан ноҳолис муносабатда бўлишда эмас, бундай муносабатга барча муҳожирлар тўқнаш келадилар. Қозоғистонда 300 мингдан бир миллионгача меҳнат муҳожири бўлиб, уларнинг кўпчилиги қўшни Қирғизистон, Ўзбекистон ва Тожикистондан келган мавсумий ишчилар ташкил этади. Аксар ҳолларда ҳуқуқларнинг бузилиши муҳожирлар ўзларининг қонуний ҳақ-ҳуқуқларини билмасликларидан келиб чиқаяпти, - дейди ҳуқуқ ҳимоячилари.

ҚОЗОҒИСТОН

Эдуард Полетаев,
қозоғистонлик сийёсатшунос:

IWPR халқаро жамоатчилик эътиборига ҳуқуқ муҳофазаси таҳлили ва шарҳларни инглиз тилида тақдим этувчи Қозоғистондаги кам сонли журналистик коллективлардан биридир. IWPR ёш журналистларни анчадан бу ён ва самарали равишда ўқитиб келади. Мен IWPR муаллифлари Қозоғистон журналистикасида обрў-эътиборга эришганлари бўйича кўнлаб мисолларни биламан.

Александр Егорченко, “Дракар”
наширёт уйи директори,
“Қозоғистон қимматбаҳо қозғалар
бозори” ва “Шахсий пуллар”
журналларининг бош муҳаррири:

Мен IWPR сайтидаги мақолаларни доимий равишда ўқиб бораман ва Қозоғистондаги ҳамма оммавий ахборот воситалари ҳам чоп қилавермайдиган кизик факт ва воқеаларни у орқали билиб бораман. Менга IWPRнинг айниқса инсон ҳуқуқларига алоқадор бўлган воқеаларни ёритишга ҳар томонлама ва системали ёндошуви маъқул келади. Бизнинг фуқароларимиз ўз ҳуқуқлари ва давлатнинг демократик тамойилларини яхшироқ тушунишлари учун жамиятимизга ана шундай характердаги маълумотлар керак.

“ҚУЛДОРЛИК МОДАГА ҚИРМОҚДА” МАХСУС РЕПОРТАЖИ

4 декабрь 2009 йил

Уюшган жиноятчиликка қарши кураш бўлими ходимлари Қозоғистон шарқидаги қишлоқларнинг бирида тўрт кишидан иборат гуруҳ тутқинликда мажбуран ушлаб турилганини аниқлаб, уларни озод қилишга муваффақ бўлдилар. Бундай ҳолатлар бу ҳудудда авваллари ҳам учраб турган ва экспертлар фикрича, мазкур ҳолат сўнгиси эмас. Қозоғистонда учраб турадиган қулдорлик сабабларидан бири қишлоқларда ишчи кадрларнинг етишмаслигидир. Совет даврида сут соғувчилик, чўпонлик, молбоқарликга ўргатиш бўйича курслар бўларди. Бу одамларни қишлоқ жойларда ишлашга рағбатлантирарди. Ҳозир ёшлар пул топиш осон ва маоши анча катта бўлган шаҳарларга кетишга интилади. Сут соғувчи ва чўпон бўлиб эса шаҳардан мажбуран олиб келинган уйсизлар ишламоқдалар. Мақола муаллифи Яна Герасимова тасодифан қулликка тушиб қолган 50 ёшли Қодирали билан суҳбатлашишга муваффақ бўлди. Семей шаҳридаги қурилишларнинг бирида малакали ғишт терувчи бўлиб ишлаган эркакни уйсиз деб ўйлашиб, мажбуран қишлоққа олиб келишади. У ерда Қодирали бошқа уч киши билан биргалликда қишлоқ хўжалигида узоқ вақт ишлайди. Бу бўйича Қозоғистон Республикаси Жинойат кодексининг 128-моддаси бўйича жинойат иш қўзғатилиб, судда кўриб чиқилади.

ҚОЗОҒИСТОН ЖАНУБИДАГИ ЁШ БОЛАЛАРНИ ПАХТА ТЕРИШГА МАЖБУРЛАМОҚДАЛАР

29 ноябрь 2009 йил

Сўнгги йилларда пахта плантацияларининг эгалари терим ишларига қўшни Ўзбекистондан келган катта ёшдаги муҳожирларни ёллай бошладилар. Шунингдек, ишга вояга етмаганларни ҳам жалб қиладилар ва уларга катта ёшдаги ишчи маошининг учдан бир қисмини тўлайдилар. Энг ёмони эса, хабар қилинишича, маҳаллий ҳокимият ва мактабларнинг Қозоғистондаги ёш болаларни даладаги ишларга жалб қилаётганидир. Бу ҳақда ўз мақоласида Олеся Лисенко ёзади. Маҳаллий фермерлар: “Барча катта хўжаликлар туман ёки вилоят маъмуриятида қариндошлари бўлган “катта” одамларга тегишли”, демоқдалар. Уларнинг фикрича, фермерларнинг маҳаллий ҳукумат органларидаги алоҳида кишилар билан ўзаро қариндош-уруғчилик алоқалари мактаб ўқувчиларини пахта майдонларига чиқаришга мажбурламоқда. Далаларда ишлайётган ўсмирлар пахта теришдан бош тортган тақдирда ўқитувчилар уларга ёмон баҳо қўйиш билан таҳдид қилганларини айтишади. Жанубий Қозоғистон прокуратурасининг матбуот котиби Тамара Утелбаева мазкур воқеаларга аралашиб қолган ўқитувчилар хатти-ҳаракатини ўқувчилар “тобе бўлган, имтиҳон топшириши ва баҳо олиши керак бўлган” кишилар томонидан “болалар ҳуқуқларининг бузилиши” сифатида баҳолади.

ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАР

ҚИРҒИЗИСТОН

“ҚИРҒИЗИСТОН ЖАНУБИДАГИ ХАРОБАЛАР БАҲОСИ”

14 июль 2010 йил

Қирғизистон жанубида содир бўлган миллатлараро можародан бир ой ўтгач, IWPR июнь ойида содир бўлган тартибсизликлар гувоҳларига ҳалок бўлган одамлар ва вайрон бўлган бинолар бўйича келтирилган қуруқ статистик маълумотлар ортидаги инсонлар фожиаси ҳақида сўзлаб бериш учун имкон яратишни мақсад қилган катта мақола тайёрлади. IWPR мухбирлари жанубдаги Ўш ва Жалолобод каби йирик шаҳарларнинг қайси туманлари кўпроқ зарар кўргани ҳамда ҳалок бўлганлар ва қочқинлар тўғрисидаги расмий маълумотларнинг нечоғлик ҳақиқатга тўғри келишини аниқлашга муваффақ бўлдилар. Материал устида бир нечта журналист - пойтахт ва жанубдаги команда иш-

лади, улар тахлилий репортажни тайёрлаш учун бўлак-бўлак маълумот йиғишда бир-бирларига ёрдам бердилар. Кўпинча респондентларни бирор нарсани гапириб беришга кўндириш учун узоқ вақт сарфлашга тўғри келди, кўплар гапиришдан қўрқдилар. Мақола ёзилаётган пайтда жанубдаги ҳаётнинг кўп жабҳалари ўз ўрнига туша бошлагандек кўринарди, аммо одамларда таранглик кайфияти ҳамон сақланиб қолганди. Одамлар ҳали ҳам ҳар эҳтимолга озиқ-овқатни ғамлаб кўйишни давом этмоқдалар ва ўз мавзеларини қўриқлаш учун отрядлар ташкил этмоқдалар. Бошдан кечирганларни бир кунда унутишнинг иложи йўқ.

ҚИРҒИЗИСТОН

Қубат Ўтўрбаев, Қирғизистон
Миллий телерадиоёйинлов
корпорацияси раҳбари

IWPR мақолаларида ҳар доим вазият, сабаб ва оқибатлар батафсил ва чуқур таҳлил қилинади. Институт журналистлари доимо жамиятимиздаги долзарб муаммоларга дохил мавзуларни ёригадилар. IWPR ўз материалларини янада кенгрок аудиторияга қай тарика тарқатиш мумкинлиги ҳақида ўйлаб кўрса, ёмон бўлмасди.

Айзатбек Бешов, BBC Рус
хизматининг Бишкекдаги
мухбири

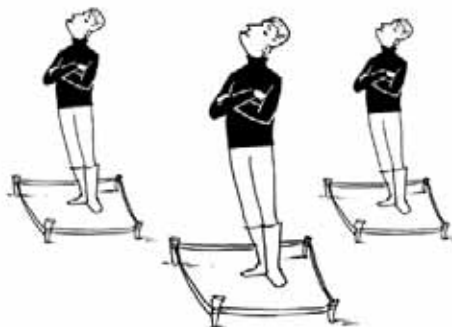

Менинг фикримча, IWPRнинг 2010 йилдаги репортажлари (апрель ойида содир бўлган тўнтариш ва Қирғизистон жанубида содир бўлган воқеалар) маҳаллий оммавий ахборот воситалари учун ўрнакка айланиши керак. Улар мавзун ва мижрога дохил барча томонларнинг нуқтаи назарини ўзида акс эттирганди. Менимча, IWPR журналистлари “вазиятдан четлана олдидлар” ва ўз ишларини профессионал ҳамда тарафқашликсиз бажара олдидлар.

“ҚИРҒИЗИСТОН ЖУРНАЛИСТИКАСИ ҲАММА ФРОНТЛАР БЎЙИЧА БОСИМ ОСТИДА ҚОЛМОҚДА” МАХСУС РЕПОРТАЖИ

3 март 2010 йил

Анара Юсупованинг Қирғизистондаги оммавий ахборот воситалари вазияти ва журналистларга бўлган ҳужумлар тўғрисидаги махсус репортажи кўплаб муштарийлар акс-садосига сабаб бўлди. Мақола 2009-2010 йилларда икки нафар қирғиз журналистининг ўлими қайд этилгани тўғрисида баён қилади – бишкеклик таниқли журналист Геннадий Павлюк Олмаотада вахшиёна ўлдириб кетилганди, саккизта милиционер томонидан қаттиқ қалтақланган новқатлик журналист Алмаз Ташиев эса олган тан жароҳатларидан ҳалок бўлганди. Бундан ташқари, 2009-2010 йилларда турли пайтларда пойтахтдаги ва ҳудуддаги маҳаллий ҳамда Россия нашрларининг ходимларига нисбатан ҳужум ва таҳдидлар бўлди. Масалан, Ўшдаги “Ўш окшоми” газетасига ўк гильзалари солинган посылка келган. Мақола бу вазият 2008-2009 йилларда қатор мухолифат газеталарининг ёпилиши билан биргаликда республикадаги медиа иқлимга қанчалик таъсир қилгани ва бир пайтлар минтақадаги энг либерал мамлакат дея танилган Қирғизистон оммавий ахборот воситаларида ўз-ўзини цензура қилиш кучайиб боришига имкон яратиб бергани ҳақида хикоя қилади. Буларнинг барчаси республикадаги оддий фуқаролар томонидан қабул қилинаётган ахборот сифатида салбий акс этмоқда.

“ҚИРҒИЗИСТОН РАСМИЙЛАРИ ЎЗБОШИМЧАЛИК БИЛАН ЕР ЭГАЛЛАБ ОЛИШЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШГА УРИНМОҚДА” МАХСУС РЕПОРТАЖИ

25 ноябрь 2010 йил

Қирғизистон расмийлари ўзбошимчалик билан ер эгаллаб олувчилар етовида кетиб, уларга нисбатан кескин чоралар кўрмаяпти ёки вақтни чўзиш тактикасини қўллайпти. Махсус репортажда Сабина Рейнгольд ва Исомидин Ахмеджонов 2005 йили Бишкек яқинида пайдо бўлган “Ақ Жар” мавзесидаги ва Ўш яқинидаги ерларни ўзлаштириб олишга ҳаракат қилаётган ер эгаллаб олувчиларнинг икки ҳамжамияти муаммосини ёритганлар. Уч минг киши истиқомат қиладиган “Ақ Жар”га электр ва сув ўтказилмаган. Ўшлик ер эгаллаб олувчилар билан боғлиқ вазиятда эса мулкчилик масаласида муаммо туғилди, чунки улар эгаллаб олишни режаллаган ерлар орасида фермерлик хўжаликлари ва маҳаллий ҳокимиятга тегишли ерлар бўлган. Бу аҳолиси яхши турмуш истагида чекка жойлардан йирик шаҳарларга интилаётган Қирғизистонда ўзбошимчалик билан ер эгаллаб олишнинг учинчи тўлкинидир. Ўзбошимчалик билан ер эгаллаб олишларнинг янги тўлкинлари 80-йиллар охири 90-йиллар бошларидаги ҳамда 2005 ва 2010 йиллардаги ҳокимият алмашуви билан бир вақтда содир бўлган. Афтидан, давлат бундай масалаларни ҳал қилиш бўйича ҳали ягона сиёсатни ишлаб чиқолмаганга ўхшайди.

ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАР

ТОЖИКИСТОН

ТӘЖИҚСТАНДАҒЫ ОТБАСЫНДАҒЫ КҮШ КӨРСЕТУ ТУРАЛЫ ЗАҢ ЖОБАСЫ ТОҚТАП ҚАЛДЫ

16 октябрь 2010 йил

Манижа Қурбонова мақоласи Тожикистондаги аёллар нодавлат ташкилотлари 10 йилдан буён оиладаги зўравонлик ҳақида қонунни ўтказма олмаётганига бағишланган. Мақола ушбу жуда муҳим қонунни ўтказиш бўйича янги ҳаракатларни фаоллаштирди. Гендер фаоллари, тадқиқотлар кўрсатишича, Тожикистонда сўралган эркакларнинг 47,1 фоизи аёлларнинг асосий вазифаси бола туғиш ва яхши уй бекаси бўлиш, дея ҳисоблашидан ташвишга тушиб қолганлар. Кўплаб муҳожирларнинг хотинлари билан ажрашиб, уларни ҳеч вақосиз қолдириб кетмаётгани сўнги пайтларда кучайиб бораётган оиладаги зўравонлик муаммосининг илдизларидан биридир. 2008

йилнинг январь ойидан то сентябрь ойигача Тожикистонда аёллар орасида ўз жонига қасд қилиш бўйича 240 та ҳолат қайд қилинган ва бу “эпидемия”нинг асосий сабаби оиладаги зўравонликнинг жазосиз қолаётганидир. Мазкур мақола ва мамлакатнинг турли ҳудудларида ўтказилган давра суҳбатларидан сўнг нодавлат ташкилотлари вакиллари қонун қабул қилинишини тезлаштиришга муваффақ бўлдилар. Парламентда таркибига хотин-қизлар нодавлат ташкилотлари ҳам кирган ишчи гуруҳ ташкил этилди. Ҳуқуқ фаолларининг сўзларига кўра, оиладаги зўравонлик тўғрисидаги қонун лойиҳаси 2011 йили қабул қилиниши керак.

ТОЖИКИСТОН

ГУАНТАНАМОНИНГ ИККИ СОБИҚ МАҲБУСИ ИШИНИ ҚАЙТА КЎРИБ ЧИҚИШ ЮЗАСИДАН ЧАҚИРИҚЛАР

23 июнь 2010 йил

Бу мақола 2010 йили IWPRнинг Тожикистонда энг кўп ўқилган мақоласи бўлиб, у жамоатчилик орасида катта акс-садога эга бўлди. Мақола интернет-манбалар ва маҳаллий матбуотда бир неча бор қайта босилди. Тожикистоннинг икки фуқароси таъқиқланган экстремистик гуруҳларга алоқадорликда айбланиб, бир неча йилни АҚШдаги Гуантанамо қамоқхонасида ўтказган. Улар Тожикистонга қайтариб юборилгач эса ватанларида 17 йиллик қамоқ жазосига ҳукм қилиндилар. Суд вакиллари айбловчиларда далил етарли бўлганини таъкидлашмоқда, аммо адвокатлар икки ёш йигит одамнинг савдоси қурбони бўлгани ва улар таъқиқланган гуруҳларга ўз хоҳишлари билан киргани ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмаслигини айтмоқдалар. Кўп ўтмай, бу икки йигитнинг иши юқори инстанция томонидан қайта кўриб чиқилишига умид пайдо бўлди. Мақола муаллифлари Дабири Кабир, Далер Ғуфронов, Парвина Ҳамидовлар ишени ҳаммаслари ва мустақил таҳлилчилар юқори баҳоладилар. Материални тайёрлашда ғайриодатий ракурс ва одил судлов бўйича осон бўлмаган масалани ёритишда таҳлилий ёндошувнинг танланиши мақола муваффақиятини таъминлади.

ТОЖИКИСТОНДА НОГИРОНЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИКНИНГ МУҚАММАЛ ЭМАСЛИГИ

25 август 2010 йил

Муаллиф Давлат Шоэҳтибор “ишга лаёқатсиз” деган маълумотнома ишлаши хоҳлайдиган ва ишлаши мумкин бўлган кишиларнинг ишга киришига тўсқинлик қилаётгани тўғрисидаги мақоласи чикканидан сўнг унга Эрондан бир журналист ҳаммасби қўнғирок қилганини айтади. “Менга мақоламни Интернетдан ўқишгани ва уни қизгин муҳокама қилишганини ёзишибди. Улар менинг мақоламни асос қилиб олиб, Тожикистондаги ногиронларнинг ишга жойлашиши билан боғлиқ муаммолар ҳақида ўз сюжетларини тайёрлашибди”, - дейди Шоэҳтибор. Мақолада кўтариб чиқилган мавзу маҳаллий журналистлар томонидан ҳам илиб олинган. Бунга мисол сифатида «Ховар» ҳукумат ахборот агентлиги сайтида чикқан “Ногиронлар ишлаш ҳуқуқига эгалар” номи мақолани келтириш мумкин. Ҳукумат амалдорлари мақоладаги танқид ўринли эканини тан олдилар ва айни пайтда бунга алоқадор қонунчиликни мукаммаллаштириш бўйича ишлар бошлаб юборилганини маълум қилдилар. Тожикистон меҳнат ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш вазирлиги қошидаги Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, бандлик ва миграция давлат агентлигининг меҳнат бозорини бошқариш бошқармаси раҳбари Ниёз Қурбонов ҳозирда унинг муассаси уччала гуруҳ ногиронларига ҳам ишлаш ҳуқуқини берувчи янги қонун ишлаб чиқиш билан шуғулланаётганини маълум қилди.

Гулжаҳон Бобосодиқова,
гендерлик ҳаракати фаоли,
“Университет маълумотига
эга бўлган аёллар” нодавлат
ташкilotи раҳбари

IWPRнинг оиладаги зўравонлик тўғрисидаги қонунни ўтказиш ҳақидаги мақоласи туфайли вилоятлардаги кўп одамлар ушбу қонунни қўллаш мақсадида нодавлат ташкilotлари ўтказатган кампания ҳақида билиб олдилар. Бу ҳаракат қилишимиз учун бизга янги турткидай бўлди. Бизнинг чақириқларни эшитишди ва эндиликда биз мазкур қонун яқин орада қабул қилинади, дея далил айтишимиз мумкин.

Хуриед Ниёзов, “Фараж”
газетасининг бош муҳаррири

Биз ўз газетамизда IWPRнинг Гуантанамо тўғрисидаги мақоласини чоп қилганимиздан кейин муштарийлардан тинимсиз қўнғироклар бўлди. Мақола жуда юқори даражада ёзилган. Тахририятимизга муштарийлар келиб, ўз миннатдорчиликларини билдириш учун уларни мақола муаллифлари билан таништириб қўйишни илтимос қилдилар.

ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАР

ЎЗБЕКИСТОН

Елена Урлаева, Ўзбекистон ҳуқуқ ҳимоячилари альянси раҳбари

Сизга қилаётган ишингиз учун қатта раҳмат айтаман. Сизнинг мақолаларингиз орқали мен Ўзбекистондаги умумий вазиятни билиб оламан. Мен сизлар билан бирор маълумотни ўртоклашар эканман, уни баъзи оммавий ахборот воситаларига ўхшаб ўзгартириб бермаслигингизни биламан. Сизларнинг ҳуқуқни ҳимоя қилиш мавзусига мурожаат қилаётганингиз биз учун қатта мадад. Бу Ўзбекистонда фуқаролик жамияти ривожланиши учун қатта ютуқдир.

ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ЯШИРИН СУД МАҲКАМАЛАРИ

3 март 2010 йил

Февраль ойи охирида Тошкент яқинидаги Чирчиқ туман судида конституциявий тузумга тажоввуз қилиш, экстремистик ташкилотларда иштирок этиш, “миллий ва диний адоват кўзгаш” да айбланган ўн беш киши устидан яширин суд маҳкамалари бўлиб ўтди. Жинорий Кодекснинг ушбу моддалари 15 йилдан 20 йилгача озодликдан маҳрум қилишни кўзда тутди. Бу суд Ўзбекистоннинг турли вилоятларида яширин тарзда ўтказилаётган ва судда ҳеч кимга иштирок этишга рухсат берилмаётган қўплаб маҳкамаларга бир мисолдир. Шу сабабдан ҳуқуқ ҳимоячилари қўлга олинганларнинг ҳуқуқлари бузилаётгани, жумладан, уларга нисбатан қийноқ қўлланилаётгани бўйича фактлар ошкор бўлмаслиги учун расмийлар бун-

дай суд маҳкамаларини яширин тарзда ўтказмоқдалар, дея тахмин қилмоқдалар. Ички ишлар идораларининг ходимлари: “Бизда диний экстремизм ғояларини тарғиб қилаётганлар (ташкилотлар) йўқ, дейиш аҳмоқликдир. Улар усталик билан ўз қарашларини ниқоблашади, мамлакат учун хавф туғдиришади”, демоқдалар. Бирок ҳуқуқ ҳимоячилари бошқа маълумотларни келтиришмоқда. Дейлик, “Эзгулик” ҳуқуқни муҳофаза қилиш жамияти раҳбари Василя Иноятова ўз ташкилоти иши Чирчиқ судида қўриб чиқилаётган кишиларнинг қариндош-уруғларидан элликка яқин мактуб олганини айтади. “уларни қийноқлар остида ўзлари қилмаган жиноятларни бўйинларига олишга мажбурлашлари мумкин”, - дейди у.

ЎЗБЕКИСТОН

Надежда Отаева, Францияда жойлашган “Марказий Осийда инсон ҳуқуқлари” ассоциациясининг раҳбари

Ўзбекистондаги воқеалар ўта кам шарҳланади. Айни пайтда муштарийлар масъул шахслар экспертлар фикрига қандай муносабатда бўлаётганлари, инсон ҳуқуқлари бўйича мулоқот доирасида қарорлар қандай қабул қилинаётганини билдирилганлари муҳим. Мен IWPRга муштарийлар ва экспертларга нисбатан эътиборли бўлаётгани учун ўз миннатдорчилигини билдирмоқчиман. Хавфсизлик нуқтаи назаридан очик чиқиш қилолмайдиган ҳамкасбларимиз, қанчалик қийин бўлмасин, IWPR доимо ўз манбаларининг сир сақлашга эътибор қаратишини билдилар.

Алина Сагинбаева, SA-News агентлигининг директори

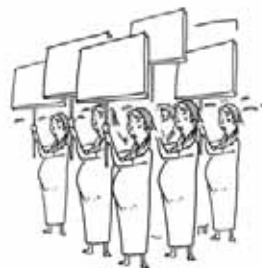
Биз Ўзбекистон ва Туркманистондан кенг кўламли ва тахлилий мақолалар олишга жуда қийналамиз. Наши журналисты бояться подписываться под такими материалами, а некоторые из них и вовсе не способны писать аналитику. Бизнинг журналистлар бундай мақолалар остига ўз имзоларини қўйишдан қўрқишади, уларнинг баъзилари эса умуман тахлилий мақола ёзолмайдилар. Бизни мақолаларнинг изининг мавзуси ҳам, сифати ҳам қониқтиради. Сизлар тезкор ва ҳолис ишлайсизлар. Ишингиз учун раҳмат.

“ЎЗБЕКИСТОН ҲУКУМАТИ МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИНИ ИНКОР ҚИЛМОҚДА” МАХСУС РЕПОРТАЖИ

24 сентябрь 2010 йил

Ўзбекистон фуқаролари қирғизистонлик ва тожикистонлик қўшнилари каби пул топиш учун тўп-тўп бўлиб хорижга - Россия, Қозоғистон, Бирлашган Араб Амирликлари, Жанубий Кореяга кетмоқдалар. Шунга қарамай, Ўзбекистон раҳбарияти фуқароларининг пул топиш мақсадида мамлакатдан оммавий тарзда чиқиб кетаётгани (ҳамда мигрантларнинг оилаларига қатта миқдорда пул юбораётгани) бўйича фактни тан олгиси келмаяпти, чунки, улар фикрича, мамлакат иқтисоди гуллаб-яшнамоқда. Наतिжада расмийлар муҳожирлар ҳақ-ҳуқуқларининг риоя қилинишига эришиш бўйича ҳаракат қилишмайди, уларга пенсия ва нафақа пули беришдан бош торттишади ва ўз фуқароларининг хорижда ҳуқуқлари бузилишига тўқнаш келган пайтда кўпинча бепарволик қилишади. Ўзбекистон мустақил ҳуқуқ ҳимоячилари ташаббус гуруҳининг маълумотларига кўра, мамлакатнинг 2 миллиондан 5 миллионгача бўлган фуқароси пул топиш учун хорижга чиқиб кетган. Ҳар бир муҳожир оиласига йилига ўртача 1500 доллар миқдорда пул жўнатади. Мигрантлар уйларига қайтгач, ижтимоий таъминот тизимидан бутунлай чиқиб қоладилар. Муаммо шундаки, Ўзбекистондан қонуний рўйхатдан ўтган меҳнат муҳожирлари сифатида чиқиб кетиш жараёни шунчалик мушкулки, натижада кўпчилик фуқаролар бу жараёни четлаб ўтишни афзал кўрадилар. Ҳуқуқ ҳимоячилари Ўзбекистон расмийлари муҳожирларни қабул қилаётган мамлакат билан ҳеч бўлмаганда қонуний мигрантларнинг асосий ҳуқуқларини таъминлаш бўйича келишиб олишлари ва меҳнат миграциясининг барча жиҳатлари белгиланган халқаро шартномаларни имзолаши кераклигини таъкидлашмоқда.

ТУҒИЛИШНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ДАСТУРИ АЁЛЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ БУЗМОҚДА

11 сентябрь 2010 йил

Ўзбекистондаги ҳуқуқ ҳимоячилари фарзанд кўриш салоҳиятига эга бўлган аёлларни мажбуран стерилизация қилиш давом этаётгани юзасидан хавотир билдирмоқдалар. Тошкентдаги экспертлар ишчи гуруҳининг маълумотларига кўра, 2010 йилнинг февраль ойида Соғлиқни сақлаш вазирлиги “фарзанд кўриш салоҳиятига эга бўлган аёлларни ўз хоҳишига кўра хирургик стерилизация қилиш тартибини бошқарадиган” 40-сонли махсус буйруқ чиқарган. Мазкур ҳужжатга мувофиқ, ҳар бир шифокорга иккитадан аёлни топиб, уларни ўз хоҳишига кўра стерилизация қилишга қўндириш, элликта аёл беморни эса контрацептив қўллаш шартлигига ишонтириш вазифаси юклатилган. Ўзбекистон давлат статистикаси маълумотларига кўра, 2010 йилнинг 1 апрелига келиб мамлакат аҳолиси сони 28 миллион кишини ташкил қилган. Тахминларга кўра, 2015 йилга келиб мамлакат аҳолиси 33 миллион кишидан ошиб кетиши мумкин. Ўзбекистондаги кўплаб шифокорлар оммавий стерилизацияни бюджетда оналарга нафақа пулини тўлаш учун маблағ етишмаётгани билан оқламоқдалар, гинекологлар эса аёллар бунга ўз ихтиёрлари билан рози бўлаётганларини айтмоқдалар. Аммо ҳуқуқ ҳимоячилари стерилизация доим ҳам ихтиёрий бўлмаслигини, уларда шифокорлар аёлларни стерилизация қилиш тўғрисида оғохлантирмаганлари, кейин эса бундай жарроҳлик амалиёти аёلнинг саломатчилиги учун зарур бўлганини айтганлари бўйича қатор фактлар борлигини таъкидлашмоқда.

ЭНГ ЯХШИ ЖУРНАЛИСТИК МАТЕРИАЛЛАР

ТУРКМАНИСТОН

ТУРКМАНИСТОН ҲУКУМАТИ ОИТВ/ОИТС БЎЙИЧА МАЪЛУМОТЛАРНИ КАМАЙТИРИБ КЎРСАТМОҚДА

12 январь 2011 йил

Расмий маълумотларга кўра, сўнгги 20 йил ичида Туркменистонда ОИТВга чалиниш бўйича атиги иккита ҳолат қайд этилган. Аммо “шифокорлар одамларнинг бу хасталикка дучор бўлиши бўйича ҳолатларни яширишга ҳаракат қиладилар” деган фикр бор. Бу касаллик ҳақида гапириш маън қилинган. “Шифокорлар гепатит, терлама ёки вабо каби касалликларни ҳам шамоллаш ва ўткир юқумли касалликларга қўшиб юбораяптилар”, - деди Тошҳовуз вилоятидан бўлган таҳлилчи. Ҳукуматнинг бу масалага бўлган умумий ёндошуви муаммонинг мавжудлигини бутунлай рад қилишда акс этади. “Чегара билмас шифокорлар”нинг ҳисоботида “сил касаллиги ва жинсий йўл орқали ўтувчи инфекциялар, жумладан, ОИТВ/

ОИТС, расмий маълумотларда келтирилганига нисбатан анча кенг тарқалгандир ва Туркменистон ҳукумати асл вазиятни тан олишдан бош тортмоқда”, дейилади. Шунингдек, IWPR томонидан сўралганлар ОИТВга чалинганлик тамғаси одамларни ўз мақомларини яширишга мажбур қилаётганини, улар шифокордан инфекция йўқлиги ҳақида маълумотнома олиш учун пул тўлашга ҳам тайёр эканликларини таъкидлашди. Соғлиқни сақлаш масалалари ҳақида ёзадиган маҳаллий журналист шифохонада одамларнинг ОИТВга чалингани аниқланса-да, хасталик мавжудни рад этиш бўйича умумий сиёсат туфайли касалликни юктириб олганларга зарур муолажа кўрсатилмаслигини айтади.

ТУРКМАНИСТОН

Вячеслав Мамедов, Нидерландиядаги Туркменистон фуқаролик демократик уюшмаси раҳбари

IWPR аҳолини Туркменистон каби ёпиқ мамлакатлар ичкарисида содир бўлаётган вазиятдан хабардор қилиш бўйича жиддий кўмак кўрсатапти. Инсон ҳуқуқлари, қочқинлар ва сиёсий маҳбуслар вазияти билан боғлиқ мақолалар ёзилишидаги ҳолис ва объектив ёндошув шахсан менда ҳурмат ҳиссини уйғотади.

Саиа Қулаева, Инсон ҳуқуқлари халқаро федерацияси (FIDH) нинг Шарқий Европа ва Марказий Осиё бўлими раҳбари

Ўзбекистон ва Туркменистон бўйича жўнатаётган мақолаларингиз учун сизларга катта раҳмат. Мақолаларингиз кизиқарли бўлиб, улар бизнинг ишимизда катта фойда берапти.

Сергей Хван, Бишкекдаги инглиз тилида чоп этиладиган "The Times of Central Asia" газетасининг муҳаррири

Биз кўп йилдан буён IWPR мақолаларини ўқиб келамиз ва уларнинг бир қисмини вақти-вақти билан қайта ўқиб чиқамиз. Кўпинча биз сизларнинг Ўзбекистон ва Туркменистон бўйича иқтисодий мавзудаги мақолаларингизни оламиз, чунки бу ноёб маълумотдир. Ҳамма мақолалар инглизчада жуда яхши ёзилган бўлиб, уларнинг тузилиши жуда профессионалдир. IWPRнинг features жанрини ёдан чиқармаётгани ҳам мени ҳурсанд қилади.

ТУРКМАНИСТОНДАГИ НОДАВЛАТ ТАШКИЛОТЛАРИ УЧУН ҲЕЧ ҚАНДАЙ ЁРУҒЛИК НИШОНАСИ КЎРИНМАЯПТИ

13 август 2009 йил

Туркменистонда ҳокимият тепасига янги президент Курбонкули Бердимухаммедов келганидан ва унинг қаттиқ давлат назоратини юмшатиш бўйича берган ваъдаларидан кейин ҳам мамлакатдаги нодавлат ташкилотларининг вазияти яхши тарафга ўзгаргани йўқ. Кексаларга ёрдам кўрсатиш ва асарличилик билан шуғулланиш каби беозор мақсадларни кўзлаган ҳуқуқни ҳимояловчи гуруҳларининг фаолияти ҳам ҳозиргача руҳсат бериб бўлмайдиган, дея қаралади. Бундай ташкилотларни рўйхатдан ўтказиш бўйича уларга рад жавоби беришда давом этмоқдалар. Бир қарашда Туркменистонда бир неча юз ташкилот фаолият юритаётган соғлом фуқаролик жамияти бордек кўринади. Аммо улар аёллар, болалар, ёшлар ва Улуғ Ватан уруши фахрийлари номидан фаолият юритаётган, ҳукумат институтлари томонидан молиялаштирилаётган ташкилотлар ёки санъат, спорт ва бизнесни қўллаб-қувватлайдиган ярим тижорий ташкилотлар бўлиб ҳисобланади. Бу ташкилотларнинг барчаси фаолияти мамлакат ҳукумати томонидан рўйхатга олиб ва назорат қилиб борилади, шунинг учун улар рўйхатдан ўтишда ҳеч қандай муаммога дуч келмайдилар. Ҳатто при таких условиях, по словам местного аналитика, только около 150 НПО, одобренных правительством на бумаге, фактически осуществляют свою деятельность, а остальные не существуют. Ҳатто шундай шароитда ҳам, маҳаллий таҳлилчининг сўзларига кўра, расмий рўйхатдан ўтган 150 га яқин нодавлат ташкилоти чиндан ҳам ўз фаолиятини олиб бораёпти, қолганлари эса ишламаяпти. Бошқа нодавлат ташкилотларининг рўйхатдан ўтиш учун берган аризаларига ёки рад жавоби берилади, ёки улар йиллар давомида резолюциясиз қолиб кетаверади.

ТУРКМАН РАСМИЙЛАРИНИНГ ТУРАР-ЖОЙЛАРНИ БУЗИШ КАМПАНИЯСИДАН НОРОЗИЛИК

23 февраль 2010 йил

Ўтган йили Ашхободда истиқомат қилувчи кўплаб кишилар ва вилоят марказлари ўз мол-мулкларидан маҳрум бўлдилар, чунки давлат плани бўйича уларнинг турар-жойлари ўрнида боғлар, масжидлар ва фавворалар қурилиши режалаштирилган. Баъзи ҳолларда барча шарт-шароитга эга бўлган кўп қаватли баланд уйлар қуриш учун эски бир қаватли шахсий уйларни бузиб ташламоқдалар. Аммо янги қурилиш лойиҳалари сабабли уйлари бузилаётган туркменистонликлар аслида уларни турар-жойларидан мажбуран кўчиришаётганини айтаяптилар. Дейлик, ашхободлик кекса аёлни марказдаги шахсий уйдан шаҳар чеккасида жойлашган янги мавзедаги квартирага кўчирилган, аммо бузилган турар-жойи билан кўчирилган хонадони ўртасидаги фарқни тўлашмаган. Расмийлар бюрократик баҳоналар билан одамларга бузилган уйлари учун товон пули тўлашдан бош тортмоқдалар. Аксар ҳолларда одамлар ўз ҳақ-ҳуқуқлари учун қурашишдан чўчишади, чунки уларга босим ўтказилади. Исми ошқор этилмаслигини сўраган ашхободлик таҳлилчи ҳозир вазият Ниёзов ҳукмронлигидаги одамлар баъзан турар-жойлари бузилиши тўғрисида олдиндан огоҳлантирилмаган даврдан кўра анча яхшиланганини айтди.

IWPR ТРЕНИНГЛАРИ

Лойиҳа амалга оширилган икки йил давомида IWPR Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистоннинг йирик шаҳарлари ва алоҳида туман марказларида нодавлат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари ишининг турли жиҳатлари бўйича 57 та тренинг ўтказди. Ўзбекистон ва Туркменистон вакиллари ҳам у ёки бу тадбирнинг ўтказилиши жойига қараб, тренингда иштирок этиши учун юқорида номлари келтирилган мамлакатларга келиб, ўқишида иштирок этдилар.

Умумий ҳисобда **бир ярим мингдан кўпроқ киши ўқитилди.** IWPR тренингларининг фарқли жиҳати шундаки, уларда ҳар бир тренер алоҳида олинган мамлакат ва минтақанинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда махсус ишлаб чиқилган модуллардан фойдаланади. Тренинг иштирокчилари уларнинг амалий қийматини қайд этдилар. Шунингдек, IWPR мамлакатлар орасида тренер **алмашиши амалиётидан ҳам фойдалана бошлади.** Амалиёт кўрсатганидек, бу тренинглар сифатини ошириб, бошқа мамлакатдан келган мутахассис келтираётган маълумотга бўлган ишонччи янада оширади. Таъкидлаш жоизки, тренер алмашиши амалиёти шарофати билан Марказий Осие экспертлари орасидаги минтақавий алоқа ривожланиб бормоқда. Эътиборингизга Марказий Осиеда **сўнгги икки йил давомида** ўтказилган тренинг ишлари бўйича асосий унсурлар рўйхатини тақдим этамиз.

НОДАВЛАТ ТАШКИЛОТЛАРИ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ САМАРАЛИ ҲАМКОРЛИГИ БЎЙИЧА PUBLIC OUTREACH ТРЕНИНГЛАРИ

Тренерлар:

Нуриддин Қаршибоев, Тожикистон мустақил оммавий ахборот воситалари Миллий ассоциациясининг раиси (Тожикистон), Ирина Чистякова, Caresd.net лойиҳасининг координатори (Қирғизистон), Абдумўмин Мамараимов, Қирғизистондаги “Voice of Freedom” жамоатчилик жамғармаси раёсатининг раиси, “Голос свободы” газетасининг бош муҳаррири (Қирғизистон), Елена Воронина, журналист, ҳуқуқ ҳимоячиси (Қирғизистон), Рухшона Олимова (Очиқ жамият институти – Тожикистондаги кўмак жамғармаси), Азалхон Алимов, Хўжандадаги Инсон ҳуқуқлари маркази юристи ва таҳлилчиси (Тожикистон).

Бу тоифадаги тренингларнинг асосий мақсади журналистлар ва маҳаллий ҳуқуқни ҳимоя қилиш нодавлат ташкилотлари вакиллари ва маҳаллий ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ мавзуларни ёритишда самарали ҳамкорлик қилишга ўргатишдир. Тренинглар чоғида иштирокчилар инсон ҳуқуқлари муҳофазаси масалаларини ёритиш ва олға суриш бўйича ҳамкорлик қилишнинг турли механизмларини кўриб чиқдилар, жамоатчилик билан алоқа қилиш воситаларидан самарали фойдаланишни ва ҳуқуқ муҳофазаси билан боғлиқ мавзуларни оммавий ахборот воситаларида ёритишнинг ўзига хос хусусиятларини ўргандилар. Тренинглар давомида иштирокчиларнинг ҳуқуқ муҳофазаси бўйича нодавлат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасидаги фаолияти давомида юзага келадиган типикроқ бўлган масала/муаммоларни синчиклаб текшириб кўриш ва уларни ҳал қилишнинг мавжуд йўллари кидириш бўйича амалий машғулотларга алоҳида эътибор қаратилди. Тренерларнинг қайд этишларича, бундай тренингларда эътибор асосан амалий машғулотларга қаратилади, чунки бунда нодавлат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситаларидан келган иштирокчиларнинг ўзаро ҳамкорлик қилиш бўйича тажрибаси борлиги ҳисобга олинади. Ушбу тренинглар давомида оммавий ахборот воситалари билан алоқани йўлга қўйиш, матбуот анжуманларини ташкиллаштириш ва интервьюлар ўтказиш каби масалалар батафсил таҳлил қилиб чиқилди. Тренинг иштирокчиларининг қайд этишларича, “улар бундай билимларни ҳеч қаерда ўрганмаганлар, натижада жамоатчилик билан алоқани ўз билганларича қурганлар”. Тренинглар шарофати билан мияда ҳаракат режалари туғилади. “Ушбу тренинг биз – ҳуқуқ ҳимоячилари ва журналистларга умумий туташ нуқталарни кўрсатиб берди. Айниқса, тренерлар тажрибасини ва мисолларни ўрганиб чиқиш, ин-

Лариса Янина, Талдикўрғондаги “Диалог” газетасининг журналисти

IWPR тренинглари шарофати билан мен ўз соҳадаги жамоатчилик ташкилотлари билан алоқаларни мустаҳкамлаб олдим. Биз бирга тренингларда катнашдик ва ҳозирда иш бўйича ҳамкорларга айландик. Эндиликда бизнинг газетамиз шаҳримиздаги “Жасил эл” ёшлар ташкилотига ахборот кўмагини кўрсатмоқда. Журналистларимиз эса уруш фахрийларига ёрдам кўрсатадиган “Ардагер” клуби тадбирларини кенг ёрита бошладилар.

IWPR ТРЕНИНГЛАРИ

сон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги долзарб мавзуларни муҳокама қилиш жуда фойдали бўлди. Оммавий ахборот воситалари ёрдамида инсон ҳуқуқлари муҳофазаси масаласини олға суриш бўйича расмийларга самарали таъсир ўтказиш мумкин экан”, - дея ўз фикри билан ўртоқлашди “Қилим шами” инсон ҳуқуқларини муҳофаза қилиш ташкилотининг Жалолобод вилояти бўйича маркази координатори Абдуназар Мама-тисламов. Тренинг натижаларидан бири оммавий ахборот воситалари ёрдамида инсон ҳуқуқлари муҳофазаси масаласини олға суриш бўйича расмийларга самарали таъсир ўтказиш мумкинлигини аниқлаш бўлди.

Бектур Искендер, Kloop Media ҳаммуассиси ва муҳаррири, ҳуқуқ муҳофазасида янги медиалардан фойдаланиш бўйича тренер

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ЖУРНАЛИСТИКАСИ БЎЙИЧА ТРЕНИНГЛАР

Тренерлар:

Андрей Гришин, Вячеслав Абрамов (*Freedom House Қозоғистон*), Улугбек Бобоқулов, “МК-Азия” газетасининг бош муҳаррири, Лейла Саралаева, *AP мухбири*, Аида Қосималиева (*IWPR*), Дина Тўқбаева (*IWPR*), Игор Горбачев (*IWPR*), Лола Олимова (*IWPR*) ва Хуршед Атовулло, “Фараж” газетасининг бош муҳаррири.

Амалиётчи журналистлар ҳамда ҳуқуқ муҳофазаси билан шуғулланувчи ташкилотлар ходимлари ҳуқуқни ҳимоя қилиш мавзуларини оммавий ахборот воситаларида журналистиканинг халқаро меъёрлари бўйича қандай қилиб ёритиш кераклиги бўйича ўқишдан ўтдилар. Бу тренинглар инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш журналистикасининг “ошхона”сини – унинг услублари, нозик жиҳатлари, жумладан, журналистик текширувлар чоғида журналистлар ва ахборот манбалари ўртасидаги ўзаро муносабатнинг турли жиҳатларини билиб олишга имкон яратади. Бу тоифадаги тренинглар иштирокчилари инсон ҳуқуқлари журналистикаси бўйича назарий билимлар, ишнинг асосий принциплари ва унга бўлган ёндошувни синчиклаб ўрганиб чиқдилар. Тренерлар иштирокчилар билан ҳуқуқ муҳофазаси масалаларини турли жанрларда ёритиш бўйича амалий тавсиялар билан ўртоқлашдилар. Тренинглар давомида асосий эътибор ҳуқуқ муҳофазаси мавзуларини ёритишда қандай хатоларга йўл қўймаслик кераклигига, аҳолининг заиф қатламлари билан ишлашда қандай механизмларни ишлатиш мумкинлигига ва ахборот кенг доирадаги муштарийларга қизик бўлиши учун уни қандай қилиб ёритиш кераклигига қаратилди. Тренерлар юридик жиҳатлар, жумладан, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш механизмлари мамлакатларнинг миллий қонунчилиги ва халқаро ҳуқуқ меъёрларида қандай акс этганига алоҳида эътибор қаратадилар. Иштирокчилар судга мурожаат қилиш ва апелляцияга топшириш, жумладан, халқаро институтларга мурожаат қилиш бўйича конкрет кўрсатмалар олдилар. Бу тренинглар кўп гоғлар беради ва ғайрат кайфиятини юктиради, - дея ўртоқлашадилар тренинг иштирокчилари. Гуруҳлардаги ўзаро ҳамкорлик ва тренер билан мулоқот вазиятини, ўз кучини теран баҳолаш ва одатий нарсаларга бошқа ракурстан қарашга ёрдам беради. IWPRнинг инсон ҳуқуқлари журналистикаси бўйича тренингларидаги яна бир ижобий жиҳат бу Марказий Осиёнинг турли мамлакатларидан келган ҳамкасбларга ва ҳуқуқ ҳимоячиларига ўзаро танишиш имкониятини яратиб беришидир. Амалда йиллар давомида жамлаш мумкин бўлган билимларни бу ерда бир неча кун давомида олиш мумкин. Мазкур тренингнинг кўплаб иштирокчилари кейинчалик IWPR журналистлари бўлиб ишлаш бошлайдилар.

IWPR учун тренерлик қилиш менга Марказий Осиё ҳуқуқ фаоллари билан танишиш имкониятини берди, бу эса мен учун жуда қимматли нарсалар. Афсуски, бизнинг мамлакатда жамиятнинг аксар қисми ҳуқуқ ҳимоячиларига нисбатан ҳолис бўлмаган муносабатлар – уларни грантхўрлар, деб аташади. Мен бундай стереотиплаштиришга ҳеч қачон берилмасликка ҳаракат қилганман, аммо улар билан бевосита ишлаш мен учун минтака мамлакатларининг кўплаб ҳудудларида ишлатилган ҳуқуқ фаоллари (асосан улар жуда жасур кишилардир) аслида давлат органлари бажариши керак бўлган ишларни бажаришга тганини яна бир бор тасдиқлади.

ИНТЕРНЕТ САВОДХОНЛИК ВА ЯНГИ МЕДИА БЎЙИЧА ТРЕНИНГЛАР

Тренерлар:

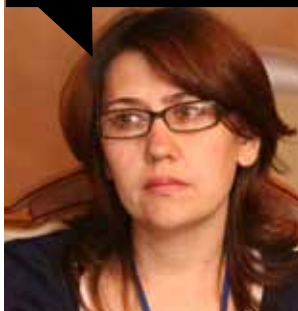
Вячеслав Мамедов, *Туркменистон фуқаролик демократик уюшмаси раҳбари (Нидерландия)*, Адил Нурмаков (*Global Voices Online*), Бектур Искендер (*Kloop*), Ринат Тухватшин (*Kloop*).

Бу тоифадаги тренингларнинг асосий мақсадлари Интернетнинг фаол фойдаланувчилари бўлган ҳуқуқ ҳимоячилари ва журналистларни Интернетда ишлашнинг ўзига яраша хавф-хатарларидан огоҳлантириш ва шахсий ҳамда тижорий характердаги маълумотларни ҳимоя қилиш усулларига ўргатишидир. Уч кунлик тренинг давомида ҳар бир иштирокчига олган билимларини мустаҳкамлаш учун амалий машғулотларни бажариш таклиф этилди. Бу тренингга тренер сифатида турли мамлакатлардаги ҳуқуқ фаолларини мазкур мавзу юзасидан ўқитиш бўйича кўп йиллик тажрибага эга бўлган Туркменистон фуқаролик демократик уюшмаси раҳбари Вячеслав Мамедов таклиф этилди. “Сизнинг электрон ёзишмангиз учинчи шахсларга ҳам ошқор бўлиши доим долзарблигича қолаверади. Энг ёмони эса, электрон почта эгаси бундан хабари бўлмастлиги, шу важдан ҳам ўз маълумотлари ҳимояси учун ҳеч қандай механизмлар қўлламаслиги мумкин”, - дейди Мамедов. Тожикистон вакили, инсон ҳуқуқлари ва қонунчиликка риоя қилиш бюросининг юристи Худоназаров мазкур тренингда “илк бора ўзи учун кўп нарса кашф қилган”ини таъкидлаб ўтди. “Авваллари мен IT-соҳасида етарлича билимга эга эдим, чунки менинг жам-

IWPR ТРЕНИНГЛАРИ

Рухиона Олимова, Очiq жамият институти – Тоҷикистондаги кўмак жамғармасининг оммавий ахборот воситалари дастури координатори, тренер.

2010 йили мен ҳуқуқ фаоллари учун алоқа стратегияларини ишлаб чиқиш ва шакллантириш бўйича бир неча тренинг ўтказдим. Тренинглар Душанбе, Хўжанд ва Қўрғонтепада бўлиб ўтди. Кўпчилик ҳуқуқ фаолларида алоқа стратегиялари бўйича тушунчанинг йўқлиги, матбуот варақчаси ёза олмаслиги ёки матбуот анжуманини ўтказа билмаслиги мен учун ҳақиқий кашфиёт бўлди. Ваҳоланки, улар катта ва жиддий ишни амалга ошираётгидилар. IWPR билан ҳамкорлик чекка жойлардаги нодавлат ташкилотлари фаолияти ҳақида тасаввур ҳосил қилишим учун ёрдам берди. Мен ана шундай ташкилотларнинг 90 дан зиёд вақили билан танишдим. Тренингларнинг баъзи фаол иштирокчилари мен билан ҳалигача алоқада бўлиб, ўз муваффақиятлари ҳақида менга хабар бериб, оммавий ахборот воситалари билан алоқа қилиш масалалари юзасидан маслаҳатлашиб туришади. Шуниси кизикки, чекка жойлардаги ҳуқуқ фаоллари анча фаол бўлиб, улар ўз муаммолари ҳақида, уларни бизнинг ёрдамимизга ҳал қилишга умид қилиб, тортинмай айта оладилар.

атчилик бирлашмасидаги фаолиятим бу билан тигиз боғлиқ эди, аммо бу ерда мен аввалги билимларим етарли эмаслигини тушуниб етдим. Йирик ва фаолиятини эндигина бошлаган жамоатчилик бирлашмалари ходимлари, ҳуқуқ химоячилари ва журналистлар учун мўлжалланган бундай тренингларни мунтазам равишда ўтказиб туриш керак. Тоҷикистон учун бундай тренинглар камдан-кам учрайдиган ҳодиса”, - деди Мамаднзаров. Тренинг иштирокчиси, “Zonakz.net” интернет-газетасининг журналисти Владислав Юрицин: “Бу тренинг Интернетда ишлаш соҳасидаги менинг билимим даражасини анча оширди. Амалий машғулотлар ёрдамида мен аввал эшитиб юрганларим ҳақида тўла тасаввурга эга бўлдим. Бу мен ишлаётган тахририят учун аниқ фойдали бўлади”, дея қайд этди. Тадбир иштирокчиларининг сўзларига кўра, IWPR тренингларида олган тавсия ва билимлар уларнинг келажақда Интернетда ишлашлари учун фойдали бўлади. Тренинг материаллари ҳаммага тушунарли тилда ёзилгани ҳам алоҳида таъкидланди. Иштирокчилар ҳуқуқ химоячилари ва журналистлар орасида интернет-заҳиралардан саводли фойдаланиш маданиятини яратиш ва унга қундалик иш давомида амал қилиш кераклиги ҳақида ўз мулоҳазаларини баён қилдилар.

РАДИОЖУРНАЛИСТИКА БЎЙИЧА ТРЕНИНГЛАР

Тренерлар:

Шаҳодат Соибназарова, IWPR (Тоҷикистон), Искандар Фируз (Тоҷикистон),
Сабир Абдимўмунов, “Биринчи радио” бош муҳаррири (Қирғизистон),
Қаарманбек Қулуев, IWPR (Қирғизистон), Зебо Тожибоева, IWPR (Тоҷикистон),
Нурлан Абдалиев, IWPR (Қирғизистон), Назгул Жамғирчиева, жамоатчилик телерадиокорпорациясининг радиоёйинлови бош муҳаррири (Қирғизистон).

IWPR радиоматериаллар тайёрлаш ва радиода бевосита эфир режиссураси технологиялари бўйича махсус тренинглар ўтказмоқда. Тренингларни IWPR радиомухаррирлари, шунингдек, таклиф этилган радио ходимлари, радиоёйинлов режиссёрлари, овоз режиссёрлари, ижтимоий ва тижорий аудиороликлар тайёрлаш бўйича экспертлар олиб бормоқдалар. Тренерлар бевосита эфирда янгиликларни узатишнинг ўзига хос хусусиятлари, радиосюжетлар тайёрлашда интершумдан самарали фойдаланиш ҳақида гапириб бердилар. “Радиожурналист материални чиройли мусикийбадий безак билан бера олиши жуда муҳим. Шунингдек, у эфирнинг техник жиҳозланиши билан бир қаторда хабар билан бирга ҳам ишлай олиши керак”, - дея таъкидлашади тре-

нерлар. Тренинг чоғида иштирокчилар мамлакатдаги радиостанциялар эфирларини таҳлил қилишади, радионинг янги техник воситаларини ўзлаштиришади. Шунингдек, тренингларда журналистлар янгиликлар тайёрлаш маҳоратини ўрганадилар, бу эса келажақда уларнинг кўпчилигига IWPR радиоси контрибутори бўлиб ишлашга имкон беради. “Радиоёйинлов автоматизацияси - мана биз нима устида ишлашимиз зарур, бу билимларимизни анча оширди. Тренинг давомида биз эфир режиссёри ва янгиликлар эфирга узатадиган диктор бўлиб кўрдик. Аммо тренингларнинг атиги икки кун бўлгани етарли бўлмади, улар учун кўпроқ кун ажратишлишини истардим”, - деди IWPR радиотренингларининг қирғизистонлик иштирокчиси Улан Сўлтобек ўғли.

ҚОЗОҒИСТОН

ҚОЗОҒИСТОН ПОЛИЦИЯСИ ДИССИДЕНТЛАРНИ ЖИННИХОНАГА ТИҚИШ БИЛАН ТАҲДИД ҚИЛМОҚДА

Қозоғистон ҳукумати мамлакат обрў-эътибори ҳақида қайғураётган бир пайтда, чекка жойларда ишлаётган полиция ходимлари ҳукумат танқидчиларига мажбуран руҳий касалликлар шифохоналарига тиқиш билан таҳдид қилмоқдалар.

Режим танқидчилари ёки мухтамал тинчликни бузувчиларни жиннихоналарга тиқиш 20 йил аввал совет тузуми кулаши билан бекор бўлганди, аммо қозоғистонлик ҳуқуқ ҳимоячилари полиция ҳалигача курашнинг ана шундай усулларидан фойдаланаётгани ҳақида маълум қилмоқдалар.

Ҳозирги даврда бундай амалиётнинг ўзига хослиги шундаки, расмийлар уни таниқли журналистлар ёки муҳолифат вакилларига нисбатан қўллашдан қочадилар. Улар бундай амалиётни асосан вилоят даражасидаги фуқаролик жамияти фаоллари ва пойтахтдан йироқ бўлган шаҳарларда ўз ҳуқуқлари ҳимояси бўйича кампания олиб бораётган айрим кишиларга нисбатан қўллайдилар.

Совет давридагидан фарқли ўлароқ, ҳозирги шифокорлар расмийлар ёговиди кетмай, текширув натижасида ҳеч қандай нуқсон аниқланмаган кишиларга мажбурий даволашни тайин қилишмайди.

Декабрь ойида марказий Қозоғистоннинг Қарағанда шаҳрида полиция 64 ёшли Александр Бондаренкони қўлга олди. У Қарағандадаги жиннихонага юборилди.

Ўз эътиқодига содиқ коммунист Бондаренко шаҳар марказий хиёбонидаги Владимир Ленин ҳайкалининг бузилишига қарши ўтказган норозилиги учун ҳибсга олинганди.

Уни уч кун давомида вилоят руҳий касалхонасида сақлаган шифокорлар Бондаренко атрофдагиларга хавф туғдиргани боис руҳий ҳолати бўйича мажбурий текширувдан ўтиши кераклиги ҳақида полициядан хат олганларини

маълум қилишган.

“Шифокорлар менга ҳеч нима хавф солмаётганини айтишди”, - деди Бондаренко уни даволанишга мажбурлашмаганини қўшимча қиларкан.

Озодликка чиқиши биланок Бондаренко ўзига нисбатан ноҳоиз муносабатда бўлганлари юзасидан полицияга шикоят қилади, аммо «жиноят унсури йўқ деган» баҳона билан жиноий иш очишдан бош тортадилар.

Бу Бондаренконинг касалхонага мажбуран ётқизилиши билан боғлиқ иккинчи ҳолатдир. Биринчи марта у бундан беш йил аввал Қарағандадаги кончиларнинг норозилик акциясини қўллаб-қувватлагани учун қўлга олинганди.

Шунга ўхшаш ҳолатлар либерал кайфият кучли бўлган қўмир қазиб чиқарадиган асосий шаҳар - Қарағандада қайд этилган. 2010 йилнинг октябрь ойида Қарағанда яқинидаги Шахтинск шаҳридаги “Шахтерская семья” жамоатчилик ташкилотининг раис ўринбосари Тохир Мухамедзянов полиция воситачилиги билан руҳий касалхонага тушиб қолди. Шифокорлар бу сафар ҳам унинг эс-хуши жойидалигини аниқлаб, касалхонадан чиқиб кетишга руҳсат беришди.

2007 йили Анатолий Прилепскийни Совет Иттифоқи сақланиб қолиши бўйича референдум йиллигига бағишланган митинг ташкил этишга уринганлиги учун бир ҳафтача Қарағандадаги касалхонада ушлаб туришди.

Бундан полиция тартиббузарларга “руҳан носоғлом” тамғасини босишга уринаётгани, деган таассурот пайдо бўлмоқда. IWPR бундай буйруқ бўлган-бўлмаганига аниқлик киритиш мақсадида Қарағанда вилоят ички ишлар департаментига расмий талабнома юборди, аммо давлат муассасалари бу каби талабномага уч кун давомида жавоб бериши кераклигига қарамай, унга жавоб келгани йўқ.

ҚОЗОҒИСТОН

Қарағанда шаҳри психоневрологик диспансерининг бош шифокори Қайрат Абдраҳмонов полиция фуқароларни даволаниш учун келтириши билан боғлиқ ҳолатлар бўлиб туришини тасдиқлади. Аммо бу ўша кишиларнинг қариндошлари шахсий хавфсизлик учун полициядан уларни кузатиб боришни сўраган пайтларда амалга оширилади. Шунга қарамай, у январь ойида фуқароларни касалхоналарга мажбурий ётқизиш бўйича келиб тушган аризалар асосида прокурор текшируви бўлиб ўтгани ва ҳеч қандай қонунга зид ишлар аниқланмаганини қайд этди.

“Даволаниш учун касалхонага мажбурий ётқизиш бу жиддий масалалигини тушунамиз, шунинг учун биз қонун доирасида ишлаймиз”, - дея қўшимча қилди Абдраҳмонов.

Инсон ҳуқуқлари бюросининг Қарағанда филиали директори Юрий Гусак бу ерда совет даврида сиёсий маҳбуслар сақланган Гулаг лагери жойлашганини эслатиб ўтди.

“Норозиларни касалхоналарга жойлаштириш каби аҳмоқона амалиёт бизнинг полициячилар томонидан ҳалигача қўлланиб келинмоқда, - деди у. – Айни пайтда кўпинча бунга асос бўлмайди”.

Мамлакат ғарбидаги Уралск шаҳрида истиқомат қилувчи Александр Пуздриков полиция уни содир қилмаган ишида айблаганга уринганини таъкидлайди. Ҳозир 37 ёшда бўлган Пуздриков болалар уйининг битирувчиси бўлгани боис қонунан унга тегишли бўлган турар-жойни олишга уринапти.

6 январь куни у Уралск шаҳрида Қозоғистон президенти Нурсултон Назарбоев ваколатларини узайтиришга қаратилган референдумга қарши ўтказилган кичик норозилик акциясида қатнашган. Акциянинг бошқа иштирокчилари бўлган журналистлар ва муҳолифат вакиллари қўлга олинганлар, жаримага тортилганлар ёки беш кун давомида ҳисба сақланганлар. (“Қозоғистон: фуқаролик позициями ифода қиламан, журналист Санат Урналиевнинг норозилик акцияларида иштирок этиш тажрибаси” мақоласини ўқинг).

Пуздриков полиция уни ҳисба олиш чоғида унинг ёнига наркотик моддаси ташлаб қўйгани ва у полиция ходимлари билан бирга психиатрик касалхонага бориб, даволанишдан ўтишга розилик бериш ҳақидаги

қоғозга қўл қўймаган тақдирида тегишли айблов қўйиш билан таҳдид қилишганини таъкидлайди. Аммо марказ шифокори хулосада бемор даволанишга муҳтож эмаслигини ёзиб берган ва Пуздриковни қўйиб юборишган.

Уралскдаги вилоят ички ишлар департаменти ходимлари мазкур можарода уларнинг ҳеч қайси бири иштирок этмаганини таъкидлаб, бунга изоҳ беришдан бош тортдилар.

Ҳозир Пуздриков полиция устидан прокуратурага шикоят аризасини топширди.

Қозоғистоннинг чекка шаҳарларидаги бундай ҳолатлар кўпинча эътиборсиз қолиб кетади, аммо 2007 йили мамлакат жанубидаги Чимкент шаҳридан бўлган ёзувчи Нурлан Алимбековнинг қўлга олиниши оммавий ахборот воситалари ва ҳуқуқ муҳофазаси ташкилотлари, жумладан, Нью-Йоркда жойлашган Хьюман Райтс Вотч (Human Rights Watch) иштирокидаги кампания бошланишига сабаб бўлди. Алимбеков, таъкидлашларича, президент Назарбоев номига ҳақорат ва миллатлараро низо қўзғашга чақириқлар битилган электрон хати учун махсус психиатрик касалхонага жойлаштирилган.

Афтидан, халқаро реакциядан сўнг расмийлар мамлакат миқёсида диссидентларни ҳисба сақлаш учун психиатрик тизимдан фойдаланишдан воз кечган кўринади.

“Расмийлар ўз хатоларидан ҳулоса чиқарганлари ва исталмаган халқаро норозиликларни келтириб чиқаришни хоҳламасликлари аниқ, - деди IWPRга мустақил журналист Андрей Свиридов. – Аммо ҳеч нарса ўзгармаган чекка жойлардаги вазият умуман бошқача ва у ерларда ҳуқуқ-тартибот органлари кўнгилларига келган ишни қилишга ўрганиб қолганлар”.

Свиридовнинг сўзларига кўра, полиция нишони нодавлат ташкилотлари фаоллари, сўл қарашдаги муҳолифат тарафдорлари ва шахсий мақсадларни кўзловчи шахслар бўлиб ҳисобланади.

“Улар бу норози фуқаролар халқаро кампания ўтказилишига сабаб бўлувчи кимсалар эмаслигини жуда яхши тушунадилар”, - дея қўшимча қилди у.

Андрей Гришин, Қозоғистондаги Инсон ҳуқуқлари ва қонунчиликка риоя қилиш бюроси ходими.

ЖАНУБИ ПАХТА

ҚОЗОҒИСТОН ОБЪЕКТИВДА

ЎЗБЕКИСТОН ҚОЗОҒИСТОН ДАЛАЛАРИДАГИ МИГРАНТЛАР

*Фотосурат
муаллифи:
Валерий Калиев.*

*Фотосуратлар 2010
йилнинг октябрь
ойида Чимкент
яқинидаги Жетисой
шаҳрида олинган.
Фотосуратлар
IWRPнинг 2011 йил
март ойида Душанбеда
оилавий зўравонлик
мавзусига бағишланиб
ўтказилган
минтақавий давра
суҳбати доирасида
“Марказий Осиё
аёллари. Оиладаги
зўравонлик. Миграция.
Қашиоқлик” номли
кўргазмада намоён
қилинган.*

ҚИРҒИЗИСТОН

ҚИРҒИЗИСТОН ЖАНУБИДАГИ ТЎҚНАШУВ ҲАЛИГАЧА СЕЗИЛАЁТГАН БЎЛИНИШГА ОЛИБ КЕЛДИ

Қирғизистон жанубида ўтган йилги этник тўқнашувлар етказган жароҳат ҳали ҳам битиб кетгани йўқ, икки жамоат ўртасидаги бўлиниш давом этмоқда, маҳаллий аҳоли эса ўз хавфсизлиги ва келажагидан хавотирда.

Тўқнашув юзага келиши юзасидан узоқ текширувлар натижалари бўйича маълумотлар пайдо бўлиши баробарида IWPR жанубий ҳудудларда яшовчи турли миллат вакиллари билан бир неча кун ичида тўрт юздан ортиқ кишини ҳаётдан олиб кетган фожеавий воқеалар, ёнғин ва талончиликлардан ярим йил ўтганидан кейин вазиятга баҳо беришни сўради.

Давомий бекарорлик хисси ҳамда Ўш, Жалолобод шаҳарлари ва уларнинг ён-атрофлари иқтисодий жиҳатдан жуда секинлик билан тикланаётгани нафақат этник ўзбеклар, балки қирғизлардан ҳам иборат аҳолининг оммавий равишда бошқа жойларга кетишига сабаб бўлмоқда. Улар ўз билан ва малакалари бу ердан кўра бошқа жойларда кўпроқ асқотади, деб ҳисобламоқдалар. Шундай қилиб, бўҳрон Қирғизистон жанубида шунингсиз ҳам юқори бўлган ишсизлик даражаси ва ташқи миграцияни кучайтириб юборди, ишбилармонроқ бўлган ходимларнинг кетиши эса маҳаллий аҳолининг малакасизлашувига олиб келиши мумкин.

Махсус комиссия 2010 йилнинг июнь ойида содир бўлган тўқнашув сабаблари ва оқибатларини кўриб чиқиш билан шуғулланмоқда, бироқ 11 январь куни унинг раиси Абдигани Эркебаев томонидан тақдим этилган комиссия хулосалари бу маълумотлар кутилгани каби тўлиқ бўлмаганини билдирган айрим ноҳукумат ташкилотлари тарафидан танқидга учради.

Фактларга келсак, Эркебаевнинг сўзларига кўра, қурбонлар сони 426 нафар кишини ташкил қилиб, улардан

фақат 381 нафарининг шахси аниқланган. Уларнинг 276 нафари ўзбек, 105 нафари эса қирғиз миллатига мансуб кишилардир. Тўқнашувлар чоғида яна 2200 нафар киши тан жароҳати олган, ўт қўйиш ва талончилик орқали етказилган иқтисодий зарар эса 85 миллион АКШ доллари миқдорида баҳоланмоқда.

Эркебаев сўзларига кўра, комиссия воқеаларнинг юзага келиши бўйича асосий айбни тадбиркор ва ўзбек жамоати орасида машҳур бўлган Қодиржон Ботиров ва 2010 йилда халқ норозилик намойишлари натижасида қулатилиб, мамлакатни тарк этган президент Қурмонбек Бакиевнинг қариндошлари зиммасига юклади. Бундан ташқари, тўқнашувни уюштирганликда гумонланганлар сирасига уюшган жиноий гуруҳлар, банг моддалари сотиш билан шуғулланувчи шахслар, диний экстремистлар ва мамлакат ташқарисидаги кимлиги айтилмаган “учинчи кучлар” киради.

Комиссия, шунингдек, Бакиевнинг ўрнига келган муваққат маъмурият ҳамда мамлакат жанубидаги маҳаллий расмийларни яқинлашиб келаётган офат нишонларига эътибор бермаганликда айблади. Хавфсизлик кучлари тўқнашув чоғида ишлатилган қурол-аслаҳалар эгаллаб олишнинг олдини ололмади, дея билдирди комиссия.

Текширув комиссияси аъзоларида бири, ҳуқуқшунос Нурбек Тўқтакунов ҳисоботдан четланиб, уни имзолашдан бош тортди. У ҳисоботнинг юзаки экани ва фожеавий воқеалардан кейин суд жараёнлари қандай олиб борилаётгани бўйича хулосаларни ўз ичига олмаганлигини айтди.

“Агар комиссиямиз қийноқлар ва (бошқа) жиноий-процессуал тартиблар бузилаётгани ҳақидаги маълумот-

ҚИРҒИЗИСТОН

лар юзасидан фикр билдирганида эди, жамоатчиликда вазият ўзгариши мумкинлигига умид пайдо бўлган бўларди” - деди у.

Маълумки, аввалроқ Тўктакунов судда оммавий тартибсизликлар уюштирганликда айбланиб, умрбод қамок жазосига ҳукм қилинган ҳуқуқ фаоли ва этник ўзбек Азимжон Асқаровни ҳимоя қилганди. Ўзбекистонлик ва қирғизистонлик ҳуқуқ ҳимоячилари бирлашмаси бўлган

“Ўш ташаббуси”нинг муқобил ҳисоботи этник ўзбеклар мунтазам равишда ҳужумга учраганлари, кейин эса суд текширувлари чоғида уларни жиноятчига чиқариб қўйганларини қайд этади.

Миллий комиссия иши натижалари бўйича қисқа шарҳлар тақдим этилишидан аввалроқ сўралган жанублик ўзбеклар марказий ҳокимият уларни ёлғиз ташлаб қўйгани ва уларни ҳимоя қила олмаслигини ҳис қилаётганларини, маҳаллий расмийларнинг маъқуллагандай жим туриши натижасида, зўравонликнинг асосий оғирлиги маҳаллий ўзбеклар зиммасига тушганига қарамасдан, улар тўқнашувнинг ягона айбдорлари сифатида кўрсатилаётганини айтганлар.

Қирғизистон жанубида яшовчи қирғизлар учун ҳам, ўзбеклар учун ҳам 2010 йилдаги зиддият етказган жароҳат ва иқтисодий таназзул ҳалигача реаллик бўлиб қолмоқда.

Расмий статистикага мувофиқ, зиддиятдан кейин ўтган дастлабки уч ой мобайнида мамлакат жанубини 37 мингдан зиёд киши тарк этган, бироқ сиёсатшунос Иқбол Мирсаидов бу рақам ҳақиқий аҳволни акс эттирмаслигини қайд этади. Унинг ҳисоб-китобига қўра, кетганларнинг ярмидан кўпи ўзбеклар бўлиб, уларнинг аксарияти Қирғизистондан Россияга кетганлар. Қирғизлар ҳам кетаяпти, бироқ улар одатда мамлакат пойтахти бўлмиш Бишкек шаҳрига йўл олмоқдалар.

Жамоатлар ўртасида ҳалигача ёвқараш сақланиб қолмоқда ва IWPR томонидан сўралган фуқаролар бўлиниш кайфияти ишончсизлик ва шубҳа-гумонларни юзага келтираётгани ва иқтисодий тикланишни тўхтатиб турган омиллардан бири бўлиб қолаётганини айтмоқдалар.

Ўшда кафеси бўлган ўзбек тадбиркори IWPRга Россияга бутунлай кетиш олдидан ишларини битириб олиш учунгина шаҳарга қайтганини айтди.

У бундай ошиғичлик сабаби нима билан изоҳланишига ҳам тўхталди. “Тўқнашувдан кейин август ойида иш бошлаганимдан бир неча кун ўтиб-ўтмай олдимга жиноий гуруҳларнинг бир неча вакили келди. Улар менга тўппонча ўқталиш билан таҳдид қилиб, кафени уларга топширишимни талаб қилиш, - деди у келганлар ўзини миллий асосда ҳақорат қилганларини қўшимча қиларкан. - Мен хотиним ва уч боламин олиб, дархол нарсаларимизни йиғиштириб, Россиядаги қариндошларимизникига жўнадим”.

Ўзини Абдумалик деб таништирган ўшлик курувчи тижорат ишлари тўхтаб қолаётгани ҳамда шаҳарда бемалол юра олмай қолгани туфайли унга оиласини боқиш учун пул топиш тобора қийинлашиб бораётганини айтди.

“Мен ўзим яшаган мавзе ташқарисида ишлай олмаяман, ўз ҳаётим ва соғлиғимдан ташвишланиаяман, - деди у. - Баъзан ҳаммасига қўл силтаб, Россияга кетворгим келади”.

Юк машинаси ҳайдовчиси ўшлик Ҳикматилло ҳам шунга ўхшаш хавотирларни билдиради.

“Июнь воқеаларидан кейин кўп одамлар тўқнашув такрорланишидан ҳамон чўчиб яшамоқдалар... Айрим (ўзбеклар) туғилган уйларини сотиб кетаяптилар, - деди у. - Айтишларича, баҳорда яна одамларнинг бир қисми кетиши мумкин экан”.

Жалолободлик хусусий тадбиркор Марат Нуралиев турмуш изга тушаётганини, бироқ одамлар хали ҳам унча хотиржам эмасликларини айтди.

«Одамлар Янги йилда отилган пақилдоқлардан ҳам ваҳимага тушиб кетаяптилар... қандайдир хавотир ва ёмон бир нарсани кутиш сезилапти», - деди у.

Гарчи қирғизлар ҳам, ўзбеклар ҳам қасос олиш истагида ёнмаётган бўлсалар-да, «таранглик сезилапти - улар бир-бирларига ёвқараш билан, душманлик билан қараяптилар», - деди у.

Нуралиев киш мутлақо осойишта давр, деб хавфсизликка эътибор бермай қўйиш мумкин эмаслигини айтган, ёнилғи ва уруғ етказиб бериш каби асосий иқтисодий муаммолар ҳал қилинмаган тақдирда, баҳорда «жануб яна портлаши мумкин»лигидан огоҳлантиради. Халқ норозилигидан ўз манфаатларини кўзлаган кўплаб кучлар - Бакиев тарафдорлари, исломий жангарилар, нарқобизнес вакиллари фойдаланиб қолиши мумкин.

Мирсаидов расмийлар иқтисодни тиклашга уришиб кўришларини, бироқ солиқ имтиёзлари каби тадбирлар одамлар бу тадбирлар афзалликларидан фойдаланишлари учун вазият етарли даражада осойишталанишини ҳис қилмагунларигача ёрдам бермаслигини айтди.

Ўшдаги унча қатта бўлмаган дўкон соҳибаси Зумрад Танақова сиёсатшуноснинг сўзларини тасдиқлади.

«Давлат 6 ойга одамларни ўз ҳолига қўйиб бериб, солиқлар йиғмади, бироқ аслида бу солиқларни тўлашнинг имкони ҳам йўқ эди, чунки қарийб ҳеч қайси жой ишламаяпти», - деди у.

Айни пайтда бошқа сўралганлар тикланиш ишлари ҳамда тартибсизликлар чоғида жабрланган оилалар ва тадбиркорларнинг ҳукумат томонидан қўллаб-қувватланаётгани туфайли фаровон келажак юзасидан некбинона ишонч ҳиссини уйғотади.

Бироқ ўзбеклар орасида тартибсизликнинг муҳтамал иштирокчилари устидан тергов ўтказаетган ҳуқуқ-тартибот

ҚИРҒИЗИСТОН

идоралари ва судларга нисбатан ишонч йўқ.

Юк машинаси ҳайдовчиси Ҳикматилло, агар фожеанинг ҳақиқий айбдорлари адолатли судловга тортилиб, ҳолис судланмас экан, ўзбеклар ва қирғизлар ўртасида тинчлик ва тоғувлик бўлмаслигини айтади.

Бошқалар эса қирғиз тилини тарғиб қилиш бўйича кампания юзасидан хавотир билдирдилар. Декабрь ойида Ўш вилоят губернатори Сўўрўнбай Жеенбеков маҳаллий давлат муассасаларига барча ҳужжат ишларини мамлакат расмий тили ва аҳолининг турли қатламлари орасида миллатлараро мулоқот тили бўлиб ҳисобланувчи рус тилида эмас, балки қирғиз тилида олиб бориш ҳақида буйруқ берган.

Қирғизистон ҳукумати узоқ вақтдан бери давлат тилидан фойдаланишни кенг ёйишга уриниб келади. Энди эса ташаббус кўтариб чиқилган вақтнинг ўзи ўзбекларнинг сокин норозилигига сабаб бўлмоқда, улар бу кампаниянинг рамзийлиги ва ҳал қилиниши талаб қилинадиган бошқа кўплаб ишлар бор бўлган ҳозирги пайтда уни ўтказиш нақадар зарурлиги ҳақида савол ташламоқдалар.

Жануб олдида турган муаммоларга карамай, Мирсаидов некбинликни бой бераётгани йўқ.

«Қирғизлар ва ўзбеклар ўзаро келишиб олади, деган фикр бор. Бошқа томондан эса мен бу муносабатларга сиёсатни аралаштирмаслик керак, дегувчиларга қўшиламан», - деди у.

Анара Юсупова, - (Бишкекдаги журналист таҳаллуси) ва **Исомидин Аҳмаджонов**, - IWPR тренингларида ўтган ўшлик журналист.

ЎШНИНГ МОЖАР СЎНГ ТИКЛАНИШ

ЎЗБЕКИСТОН ФОКУСДА

ОДАН ШИ

*Фотосурат муаллифи:
Игор Коваленко*

*Фотосуратлар 2011
йилнинг январь ойида Ўш
шаҳрида, 2010 йилнинг
июнь ойида содир бўлган
фожеали воқеалардан 8
ой ўтиб олинган.*

*Фотогалерея www.iwpr.net
веб сайтида чоп қилинган.*

ТОЖИКИСТОН

ТОЖИКИСТОН НИКОҚ ҚУРИШ
ТАРТИБИНИ МУРАККАБЛАШТИРМОҚДА

Тоҷикистон фуқаролари ва чет элликлар ўртасидаги никоҳ қуриш тартибини мураккаблаштиришни кўзда тутувчи қонунга киритилган ўзгартишлар Афғонистон ва Хитой фуқароларининг ҳисоб-китоб асосида никоҳ қуришларига чек қўйиши керак.

Январь ойи охирида қабул қилинган ўзгартишларга мувофиқ, Тоҷикистон фуқароси бўлган аёлга уйланишдан аввал чет эл фуқароси мамлакатда бир йил яшаган бўлиши керак. Эр хотинига турар-жой олиб беришни ўз зиммасига олувчи никоҳдан олдинги шартномани имзолашга мажбур. Чет эл фуқаролари мамлакатда беш йил яшагандан кейингина турар-жой сотиб олиш ҳуқуқига эга бўлганлари учун ундан олдин сотиб олинган турар-жой Тоҷикистон фуқаросининг номига расмийлаштирилади.

Тоҷикистон учун миграциядан кўра эмиграция муаммоси долзарброк бўлгани боис, бир қарашда, мамлакатда ўрнашиб қолишчи бўлган чет элликлар билан никоҳ қуришни таъқиқлашдан қўзланган мақсадни тушуниш кийин.

Шунга қарамай, экспертлар ўзгартишлар иккита конкрет гуруҳ – афғонлар ва Хитойнинг Шинжон вилоятидан бўлган этник уйғурларга тегишли эканини айтмоқдалар. Улардан баъзилари Тоҷикистон фуқаролигини олиш тартибини тезлаштиришга ҳаракат қилаётганлари борасида гумонлар бор, чунки улар Тоҷикистон фуқароси бўлган аёлга уйланган тақдирларида фуқароликни беш йил ичида эмас, балки уч йил давомида олишлари мумкин. Мамлакатда яшаш бизнес юритишни осонлаштиради, тожик паспорти эса собиқ Совет Иттифоқига кирган бошқа мамлакатлар, жумладан, Россияга визасиз кириш имконини яратади.

1 февраль куни Stan.tv орқали ўз чиқишида ўзгартишлар қабул қилинишини изоҳлаган адлия вазири ўринбосари Абдуманнон Ҳолиқов: “Кўп чет элликларнинг никоҳ қуришдан мақсади оила қуриш эмас, балки Тоҷикистон фуқаролигини олишни осонлаштириш экани сир эмас”, деди.

Чет элликлар билан никоҳ қураётган тоҷикистонлик аёлларнинг кўпчилиги тили ва дини бир бўлган афғонистонлик ва эронликларга ёки фақат дини бир бўлган покстонлик, туркиялик ва хитойлик уйғурларга турмушга чиқадилар.

Расмий статистика Тоҷикистонда сўнгги беш йил давомида чет эл фуқаролари билан қайддан ўтказилган 2700 та никоҳнинг ҳар бешинчиси кейинчалик бекор қилинганини кўрсатади.

Ижтимоий мавзуларни ёритиб борадиган тожик журналисти Нилуфар Собир бу масалада заиф бўлган аёллар ва улар фарзандларини ҳимоя қилишга ёрдам берадиган қонунга киритилган ўзгартишларни олқишлади. “Сўнгги пайтларда хитойлик уйғурларнинг Тоҷикистонда қолиб ишлаш ва яшаш нияти борлигини кузатиш мумкин, - дейди у. – Бундай ҳолатлар афғон эркакларида ҳам кузатилган”.

Улар кўпинча кам таъминланган аёлларга уйланишади, ўз бизнеслари ва мол-мулкларини уларнинг номига ёздиришади, дейди Собир. Сўнг бундай эркаклар тожик аёлларини ҳеч вақосиз қолдириб, ўз уйларига қайтишади.

Душанбелик Азиза онаси уни 35 ёшли афғонистонлик тадбиркорга турмушга берганида 18 ёшда эди.

Ўз никоҳларини давлат идораларида қайддан ўтказмай, мусулмончилик удумлари асосида турмушга чиқадиган кўплаб тоҷикистонлик аёллардан фарқли ўларок, Азиза турмушга расман чиққан. Аммо кейин у эрининг яна иккита афғон хотини борлигини билиб қолган. Кейинчалик, эрининг вафотидан сўнг, Азиза эри барча мол-мулкни ҳозир Европада яшаётган биринчи хотинига қолдириб кетгани, Азизани эса уч фарзанди билан ҳеч вақосиз қолдирганини билиб қолган.

“Нота бене” жамоатчилик ташкилотининг раҳбари Нигина Баҳриева никоҳ қуриш учун ҳуқуқий тўсиқларнинг киритилиши инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро конвенцияга зид келиши мумкинлиги юзасидан хавотир билдиради. У бундай ўзгартишлар аёлларни аввалги вазиятидан ҳам ёмонроқ аҳволга солиб қўйиши, чунки бунда эркаклар расмий никоҳ қуриш қийинчиликларини четлаб ўтиш мақсадида аёллар билан фақат диний никоҳ қуришга ўтиб кетишлари мумкинлиги ҳақида огоҳлантиради. Агар шундай бўлса, ажрашгандан кейин собиқ хотинлар ҳеч вақосиз қолиб кетадилар.

“Ҳеч қандай ҳуқуқий жавобгарликка эга бўлмаган бундай муносабат, аксинча, тожик аёлларини янада заифлаштиради ва уларнинг ижтимоий-ҳуқуқий мавқеини ёмонлаштиради”, - деди у.

Гендер тенглик ва аёлларга нисбатан зўравонликнинг олдини олиш ассоциациясининг ижрочи директори Алла Қуватова никоҳдан олдинги шартнома хусусан аёл киши томонидан ҳам бузиши мумкинлигини, аёл кўчмас мулк унинг номига ўтказилганидан сўнг эри билан ажрашиши мумкинлигини айтади.

Бошқа экспертларнинг сўзларига кўра, ўзгартишлар ушбу гуруҳнинг баъзи вакиллари ҳатти-ҳаракатлари туфайли чет элликлар билан қурилаётган барча никоҳларга соя солиниши мумкин. Шаҳноза исмли аёл университетни битириб, ишлаш бошлаганида ўз агрофидагилари учун “қарикиз” бўлиб қолгани, шунинг учун афғон йигитига турмушга чиқиб, у билан Канадага кўчиб кетгани, у ерда эса иккита фарзанди билан бахтли ҳаёт кечириётганини айтади. Адлия вазири ўринбосари Ҳолиқов фикрича, қонун нияти самимий бўлган жуфтлар йўлида тўғанок бўлмайди.

Қатор ҳуқуқ ҳимоячилари чет элликлар билан қурилаётган никоҳларга бўлган бундай эътибор ҳуқуқат тиркчилик мақсадида хорижга чиқиб кетаётган ва ўша ерда қолиб кетаётган тожик эрлари томонидан ташлаб кетилган кўпчилик аёлларга ёрдам кўрсата олмаётганидан далолат беришини айтадилар. Турли ҳисоб-китобларга кўра, Тоҷикистонни тарк этган меҳнат муҳожирларининг сони 800 мингдан 1 миллионгача бўлиб, уларнинг кўпчилиги Россияга кетмоқда. Халқаро миграция ташкилотининг 2009 йили ташлаб кетилган аёлларнинг аянчли вазияти бўйича очиклаган ҳисоботида чет элда ишлаётган эркакларнинг тахминан учдан бир қисми ўзлари ишлаётган мамлакатда қолиб кетиши келтирилган.

Фаромарз Оламафруз ва Ясмин Хушбахт –
Тоҷикистондаги журналистларнинг таҳаллуслари.

ТОЖИКИСТОН ОБЪЕКТИВДА

АЁЛЛАРНИНГ ОҒИР ҚИСМАТИ

Фотосурат муаллифи: Дэвид Триллинг.

Фотосуратлар 2010 йили Тоҷикистонда олинган.

Фотосуратлар IWPR нинг 2011 йил март ойида Душанбеда оилавий зўравонлик мавзусига бағишланиб ўтказилган минтақавий давра суҳбати доирасида “Марказий Осиё аёллари. Оиладаги зўравонлик. Миграция. Қашшоқлик” номли кўрғазмада намоиши қилинган.

ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН ҚАМОҚХОНАЛАРИДАГИ
ТАҲҚИРЛАШЛАР

Мен Ўзбекистон бўйича “Ўзбек қамоқхоналаридаги таҳқирлашлар маҳбусларнинг руҳий касалланишларига олиб келмоқда” сарлавҳали мақолам устида ишлаб бошлаганимда қийинчиликларга дуч келишим мумкинлигини тушунгандим, ахир гап ёпиқ мамлакат ҳақида кетаётган эди.

Мен ҳуқуқ муҳофазаси мавзусида қатор матери- аллар ёзганидан сўнг мамлакатни тарқ этишга маж- бур бўлган ўзбекистонлик журналист ҳамкасбимнинг огоҳлантиришларига қарамай, бу материални ёзишга қарор қилдим.

У менга қийноқлар мавзуси ўзбек расмийлари- нинг гашига тегадиган мавзулардан экани ва агар мен Ўзбекистондаги одамларга қўнғироқ қилиб, расмий орган- лар билан боғлансам, кейинчалик бу мамлакатга киришим- да қатта муаммоларга дуч келишим мумкинлигини айтди. Мени “қора рўйхат”га киритиб, Ўзбекистонга боришимни таъқиқлаб қўйишлари мумкин экан. Шунингдек, журналист ҳамкасбим Ўзбекистон ҳудудида журналистлар ва ҳуқуқ фа- оллари ёнига наркотик моддалари ташлаб қўйишгани, сўнг эса ҳибсга олишгани тўғрисидаги воқеаларни айтиб берди.

Шунга қарамай, мен ўз кучимни синаб кўришга қарор қилдим. Қирғизистонда яшаб, хорижий оммавий ах- борот воситалари ва нодавлат ташкилотларининг фаоли- яти таъқиқланган Ўзбекистон ҳамда Туркманистондаги воқеаларни ёритиб борадиган IWPRнинг лойиҳасида иш- лайдиган инсон сифатида мен бу мамлакатлар ҳақида мате- риаллар тайёрлайдиган журналистлар дуч келиб турадиган қийинчиликлар тўғрисида биламан. Бу мамлакатлар ичидан маълумот олиш жуда қийин, расмийларнинг муносабатини билиш деярли амалга ошириб бўлмайдиган иш, маҳаллий аҳоли билан алоқа қилиш эса хавфли.

Аммо мен учун бу ишдаги асосий муаммо маҳбусларнинг яқинлари билан суҳбатлашиш бўлди. Улар- нинг қамоқдаги таҳқирлашлар тафсилотлари акс этган ҳикояларини эшитиш мен учун осон кечгани йўқ.

Ўз материалимда мен асосий эътиборни Ўзбекистон пенитенциар тизимида қийноқлар ва жисмоний зўравонликнинг бошқа усулларини қўллаш одатий ишга ай- ланиб қолгани ва бу маҳбусларнинг руҳий касалланиш дара- жаси кескин ошишига олиб келаётганига қаратишга ҳаракат қилдим. Аёвсиз муносабат қурбонларига ҳеч қандай тиббий ёрдам кўрсатилмайди, улар ҳақидаги ҳар қандай маълумот сир сақланади.

Мен ўзбек ҳуқуқ фаолларига қарашли турли веб- сайтларни ўқиб чиққач, бу мавзунинг ёритишга қарор қилдим. Франциядаги “Марказий Осиеда инсон ҳуқуқлари” асо- циациясининг раҳбари Надежда Отаева билан бўлиб ўтган суҳбатдан сўнг мен жамоатчилик ўзбек қамоқхоналарида инсон ҳуқуқларининг бузилиши нечоғлик кенг тарқалгани ҳақида билиши кераклигига амин бўлдим.

Отаеванинг менга қамоқхоналарда маҳбусларга нис- баган қўлланилаётган зўрлашлар ва қийноқлар ҳақида уларнинг қариндошлари ёзган мактубларини ўқиш эса тадқиқотимдаги кейинги қадам бўлди.

Қариндошларидан аҳволдан ташвишга тушиб, умидсизланган кишилар ўз яқинларига бирор-бир ёр- дам кўрсатиш мақсадида ҳуқуқ ҳимоячиларига мурожа- ат қиладилар. Бошқа жойдан кўмак олишга деярли ишончи қолмаган бу кишилар ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилотлари

маҳбусларнинг вазияти борасидаги жамоатчилик хабардор- лигини оширишга ёрдам кўрсатишларига ва шундан кейин бирор нарса ўзгариб қолиши мумкинлигига умид қиладилар.

Мен муаммонинг моҳиятини теранроқ тушуниб бор- ганим сари руҳан қийнала бошладим, аммо журналист си- фатида ишимни якунлаб, муштарийга объектив маълумот- ни етказиш ниятида эдим. Мен ўзимни қўлга олиб, ўзимни маҳбусларнинг қариндошлари билан суҳбатлашишга маж- бурладим.

Ўзбекистондаги кишиларга қилган телефон қўнғироқларим, у хоҳ маҳбусларнинг қариндошлари, хоҳ юристлар ёки психотерапевтлар бўлсин - бир хил яқун топарди. Мен ўзимни таништириб, қаердан қўнғироқ қиладиганимни айтишим биланоқ одамлар телефон гўшагини қўйиб қўярдилар. Улар гапиришдан жуда чўчиб қолгандилар ва ўзларига бўлгани каби қамоқхонадаги қариндошларига нисбатан ҳам хавф туғилишидан қўрқардилар.

Бунақа вазиятда кўпчилик одамлар маҳфий хизмат- лар уларнинг телефонларини эшитиб турганлиги ёки ким- дир уларни атайлаб «чалаётган» бўлиши мумкинлигидан шубҳаланадилар.

Шунга қарамай, мен эртаси куни ҳам уларга қўнғироқ қилиб, уларга ёмонлик тиламаслигимга ишонтиришга ҳаракат қилдим.

Суҳбатдошларимдан бири қамоқхонадаги қариндошининг ҳозирги вазияти ҳақида гапиришни истама- ди, унга аёлнинг айни пайтдаги аҳволи ҳақида гапириш оғир ва қийин эди, у аёл ҳақида ўтган замонда, унинг аввал қандай бўлгани ҳақида гапирарди. Бошқа бир суҳбатдошмининг ти- канли сим ортидаги қариндоши ҳаёти ҳақида гапириб бер- ганларидан эса, аксинча, баданим увушиб кетди ва мен ўз мақоламга бу тафсилотларнинг фақат бир қисминигина ки- рита олдим.

Мен мавзу бўйича сўзлашиш учун ўзбекистонлик психотерапевт билан ҳам боғлангандим, у эса бу мавзунинг муҳокама қилишдан бош тортди ва бунинг ўрнига менинг ким эканлигим, қаерда эканлигим ва бу мақолани нима учун ёзаётганимни суриштира бошлади.

Менинг Ўзбекистон Республикаси Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий маркази билан боғланишга қилган уруниш- ларим ҳам самара бермади. Котиба мендан ўзим ҳақимдаги маълумотларни қолдиришни ва ёзма талабнома юборишни сўради. Ўзбекистонлик ҳамкасбларим менга бунинг журна- листларнинг талабномаси бўйича бериладиган одатий жавоб эканини айтишди. Расмийлар жавоб беришни истамаётган- ларини очик айтишмайди, аммо ёзма талабномага ҳам жа- воб қайтарилмайди.

Ўзбекистонда дастлабки ҳибсга олиш ва пенитенциар тизимда қийноқлар қўлланиши ҳақида умуман олганда кўп йиллардан буён ёзиб келинади.

Жорий йилнинг март ойида Ўзбекистон ҳуқуқати ва- кили ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилотлари чиқишларини тинглагач, БМТнинг инсон ҳуқуқлари бўйича комите- ти бу мамлакатдаги инсон ҳуқуқлари билан боғлиқ ва- зиятни тартибга солиш бўйича қатор тавсияларни эълон қилди. Жумладан, комитет ҳуқуқатни қийноқлар ва аёв- сиз муносабатни тўхтатишга қаратилган кескин чоралар кўришга; бундай ҳодисаларни кузатиб бориш ва текшириш- га, қонунбузарларни судга тортиш ва жазолашга, қийноқлар

ЎЗБЕКИСТОН

ва аёвсиз муносабат қурбонларига эса товон пули тўлашга чакирди.

Гарчи мен ҳеч қачон Ўзбекистонда бўлмаган бўлсам-да, уни хушмуомала ва меҳмондўст кишилар истиқомат қиладиган, хуш исли палов ва ширин оби нони бор жуда чиройли ва сирли мамлакат, дея тасаввур қилганман. Аммо эндиликда ҳар сафар Ўзбекистонни эслаганимда менинг хотирамда яқинлари зах ва совуқ камокхона камералари-

да зўравонлик, ғайриинсоний муносабату кийноқлардан ўлаётганидан азоблаётган аёл ва эркаклар саси сизиб чиқаверади.

Юлия Горяйнова, IWPRнинг Туркменистон ва Ўзбекистон бўйича Бишкекдаги муҳаррири.

ЎЗБЕКИСТОН ОБЪЕКТИВДА

ЎЗБЕКИСТОН ЧЕХРАЛАРИ

Фотосурат муаллифлари:
*Андрей Кудряшов ва
Умида Аҳмедова.*

ТУРКМАНИСТОН

“ИСЛОҲОТЛАР ЎТКАЗИЛГАН” ТУРКМАНИСТОНДАГИ ҚЎРҚУВ ВА ҚАТАҒОНЛАР

Туркменистоннинг халқаро ҳамжамият олдида ўзгарган мамлакат сифатида кўрсатишга уринишига қарамай, у ерда яшайдиган одамларнинг айтишларича, мамлакатдаги муҳит аввалгидек репрессивлигича қолмоқда.

Ҳукуматга нисбатан нохайрихоҳлик дея баҳоланиши мумкин бўлган ҳар бир ҳаракат учун жазоланишдан қўрқиш ёмон муносабатга итоаткорона бўйсуниб яшаладиган сукут муҳитини яратди.

2007 йили президент Сапармурот Ниёзов ўрнига келган Курбонкули Бердимухаммедов ўзининг салафи танлаган тараққиёт йўлини тубдан ислоҳ қилишни ваъда қилганди.

Бердимухаммедов соғлиқни сақлаш, таълим ва маданият соҳаларига Ниёзов ташаббусига кўра киритилган чекловчи ва баъзан ғайриоддий бўлган қатор киритмаларни қайта жорий қилди. Бироқ бошқа соҳаларда ислохотлар ўтказиш бўйича ишоралар сиёсий партиялар фаолиятига рухсат беришдек ваъдалар каби аслида ҳаётга татбиқ қилиниш учун эмас, балки халқаро ҳамжамиятда яхши таассурот қолдириш мақсадида қилинган ишоралар бўлиб қолаверди.

Туркменистон худди Ниёзов пайтида бўлгани каби мустақил оммавий ахборот воситалари бўлмаган бир партиязылик полиция давлатилигича қолмоқда. У ерда махфий хизматлар барча ишларга аралашадилар, телефон суҳбатларни эшитиш, интернет-трафикни мониторинг қилиш билан шуғулланадилар, уларда шубҳа уйғотган кишиларга мамлакатдан ташқарига чиқишни маън қиладилар ва мамлакатдаги турмуш юзасидан бирор-бир норозилик билдирган ҳар бир кишини кўрқитадилар.

Фаол диссидентлар ва мухолифат тарафдорлари кўп йиллардан бери ё камокдалар, ё чет элга чиқиб кетганлар, шунинг учун босим уларнинг яқинларига, жумладан, Ниёзов буйруғига кўра ҳукумат аъзолари орасида ўтказилиб турилган доимий “тозалаш” пайтида хуш келмай қолган амалдорларнинг оила аъзоларига нисбатан ҳам ўтказилади.

“Биз (бу) президент аввалгисига нисбатан инсонийроқ бўлади, қатағонлар ва қўрқув йўқолади, деб ўйлагандик, аммо буларнинг ҳеч бири рўёбга чикмади”, - деди ашхободлик журналист.

ТУРКМАНИСТОН

“Биз уй телефонимиз орқали гапиришдан кўркамиз, чунки кўп одамлар айнан уй телефони орқали ортиқча гапириб қўйгани учун қамокда ўтирибди”, - дея қўшимча қилди у.

Ашхободлик кекса бир аёл Украинадаги қариндошлари билан телефон орқали суҳбатда нархларнинг кўтарилгани

юзасидан шикоят қилганидан икки кун ўтиб, уни Миллий хавфсизлик вазирлигига чақиришганини айтиб берди. Вазирлик ходими харитада Африка қитъасини кўрсатиб: “Бу ерда ҳеч нарса йўқ, бизда эса ҳамма нарса бор, тушундингизми?” дегач, аёл кечирим сўраб, қутилиб кетишга муваффақ бўлган.

Расмийларнинг норозилигини келтириб чиқариш учун кўп нарса керак эмас.

Мамлакат ғарбида жойлашган Болконобод шаҳрида яшовчи киши ортиқча ишлаган куни учун таътил бериш ёки ҳақ тўлашни сўраганидан кейин ўзи ва хотини ишидан айрилганини гапириб берди.

“Раҳбарият хотинимга: “Бориб, эрингга айт, ҳадеб ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилавермасин, акс ҳолда, ҳаммангизни қамокка тикамиз”, дебди, - деди у. – Оқибатда хотиним билан иккимиз ишсиз ўтирибмиз”.

Мамлакат шарқидаги Ўзбекистон билан чегарада жойлашган Туркмано-бод шаҳрида яшовчи киши ҳозир одамлар “айтилган ҳар бир ножўя сўз ёки “бошқачароқ” фикрни билдирганлик” учун таъкиб қилинишдан чўчиб яшайдиган бўлиб қолганини айтади.

Бунақа кўрқув муҳитида одамлар ўзларини қандайдир миллий байрамда тўп-тўп бўлиб иштирок этиш, кўчаларни текинга тозалаш ёки биринчи даражали иш ҳисобланмиш пахта экиш ва териш ишларида қатнашишга мажбурласаларда, бунга бўйсиниб, оғизларига эрк бермасликка ҳаракат қиладилар. Мамлакатда ҳукумат лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш учун “ихтиёрий равишда” пул йиғиб турилади ёки одамларни давлат газеталарига оммавий тарзда ёзилишга мажбур қилишади.

“Ҳамма бу ўзбошимчаликларга чидаб келаяпти, зеро, бўйсунмаслик салбий оқибатларга олиб келишини билишадими”, - деди мамлакат шимолидаги Тошҳовуз вилоятидаги Кўняургенч шаҳрида истиқомат қилувчи киши.

Таҳлилчилар фикрича, Бердимухаммедов ҳокимият тепасига келганидан сўнг Туркманистондан ташқарига чиқиши маън қилинган фуқаролар “қора рўйхати” анча кенгайди.

“Ҳозир унга туркманистонлик 18 минг фуқаро фамилиялари киритилган”, - дейди Нидерландияда жойлашган Туркманистон мустақил адвокатлари ассоциацияси раиси Тимур Мисриханов. У Бердимухаммедов ҳокимият тепасига келгач, бу рўйхат икки баробар узайганини таъкидлаб ўтди.

“Қора рўйхат” мавжудлигини тасдиқлаши мумкин бўлган Туркманистон миграция хизмати ходими ортиқча қизиқувчанлик билдирганлик учун ишидан айрилиб қолиши мумкинлигини маълум қилди.

Ўзини Анна дея таништирган ашхободлик аёл 2006 йили Россиядаги қариндошлариникига отланаётган пайтда “қора рўйхат”га киритилганини, ўша йили унинг акаси ҳам қўлга олинганини айтди.

Ҳуқуқ-тартибот органлари ва миграция хизмати унинг мамлакат хорижга чиқиши юзасидан таъқиқ бекор қилинмаслиги ва уларга бошқа мурожаат қилмаслик лозимлигини айтишган. “Менинг масалам эътиборни жалб қилиб қолса, менга ва яқинларимга нисбатан қатағонлар бошланиб кетиши мумкин”, - дея изоҳ берди у.

Кўпинча кишилар керакли ҳужжатларни олиш пайтида турли тўсиқларга дуч келмагунларигача ёки аэропортда че-

гара назоратидан ўтиш пайтида уларни тўхтатмагунларигача, ўзларининг “қора рўйхат”га киритилганларини билмасликлари ҳам мумкин.

Бунинг сабаблари тушунарсиз. 2009 йили Қирғизистонда таҳсил олаётган туркманистонлик талабаларга ёзги таътилдан сўнг ўқишга қайтишга руҳсат берилмади.

“Ёшларнинг бир қисми ҳалигача мамлакатдан чиқиши маън қилинганлар рўйхатида қолмоқда”, - дейди ўғлини хорижга ўқишга жўнатиш ниятида бўлган, аммо кейин бу

қароридан қайтган Туркманободда яшовчи киши.

Январь ойида президент Бердимухаммедов чегара назоратини янада кучайтириб, миграция хизматининг ролини мустаҳкамловчи қарор чиқарди. Бу президентнинг сентябрь ойида берган баёнотидан сўнг амалга оширилди. Унда Бердимухаммедов ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларини “ҳуқуқий демократик ва дунёвий” давлат бўлиши Туркменистонга тўхмат қилаётганларга қарши курашишга чақирганди.

Сўралган таҳлилчилардан бири барча танқидлар бостирилганини айта туриб, келажакка ишончсизлик билан қарашини таъкидлади.

“Расмийлар ҳокимият тепасида узокрок муддат хотиржам ўтириш учун халқни жилолда тутишда ва бош кўтарганларни йўқ қилишда давом этишади”, - деди у.

Ашхободда қолган оз сонли фаоллардан бири бунинг оқибатида ташаббуслар бостирилиб, мамлакат ривожланишдан тўхтаб қолганини айтди.

“Махфий хизматлар ўз кучларини энг ёмон томондан кўрсатмоқдалар, - деди у – Ҳар бир фуқаро улар учун эҳтимолий қонунбузардир. Бу уларда янада кўпроқ қатағон қилиш истагини уйғотади, оддий одамларда эса бу фақат тушкунлик ҳиссини туғдиради, холос”.

Умар Салжук, Туркменистондаги журналистнинг таҳаллуси.

Инга Сикорская, – IWPRнинг Туркменистон ва Ўзбекистон бўйича катта муҳаррири.

ТУРКМАНИСТОН

АШХОБОД МАНЗАРАЛАРИ

Н ТАСВИРЛАРДА

☼
*Фотосуратлар Туркменистон
пойтахтида 2007, 2009, 2011
йилларда олинган*
☾

ЛОЙИҲА УСТИДА ИШЛАГАНЛАР

Абахон Султонназаров,
IWRPнинг Марказий
Осиё бўйича минтақавий
директори

Жон МакЛеод,
IWRPнинг Лондондаги
катта муҳаррири

Сауле Мухаметрахимова,
Лондондаги Марказий Осиё
бўйича муҳаррир

Айтўлкин Қурманова,
IWRPнинг Қозғистондаги
ваколатхонаси директори

Эрлан Абдилдаев,
IWRPнинг Қирғизистондаги
ваколатхонаси директори

Абдумалик Қодиров,
IWRPнинг Тожикистондаги
ваколатхонаси директори

Дина Тўқбаева,
IWRPнинг Бишкекда ишловчи
Марказий Осиё бўйича
минтақавий муҳаррири

Лола Олимова,
IWRPнинг Тожикистон
бўйича муҳаррири

Инга Сикорская,
IWRPнинг Ўзбекистон
ва Туркменистон бўйича
катта муҳаррири

Юлия Горьяйнова,
IWRPнинг Ўзбекистон
ва Туркменистон бўйича
муҳаррири

Алмаз Рисалиев,
IWRPнинг Қозғистон
бўйича муҳаррири

Эмир Қулов,
IWRPнинг Қирғизистон
бўйича муҳаррири

Парвина Ҳамидова,
Европа Иттифоқининг Тожикистон
бўйича лойиҳаси 2009-2010
йиллардаги муҳаррири

Нурлан Абдалиев,
IWRPнинг Қирғизистондаги
радио муҳаррири

Шаҳодат Саибназарова,
IWRPнинг Тожикистондаги
радио муҳаррири

Қаарманбек Қулуев,
IWRPнинг Қирғизистондаги
2009-2010 йиллардаги радио
муҳаррири

Зебо Тожибоева,
IWRPнинг Тожикистондаги
2009-2010 йиллардаги радио
муҳаррири

Дилафрўз Назарова,
IWRP Тожикистондаги
ваколатхонасининг 2010
йилдаги директори

Ольга Дўсибиева,
IWRP Қозғистондаги
ваколатхонасининг 2009-2010
йиллардаги директори

Айгул Бўлўтова,
Европа Иттифоқининг Марказий
Осиё бўйича лойиҳаси 2009-2010
йиллардаги координатори

Адил Жалилов,
Европа Иттифоқининг Марказий
Осиё бўйича лойиҳаси 2009-2010
йиллардаги минтақавий муҳаррири

ЛОЙИҲА ИШТИРОКЧИЛАРИ

IWPR Central Asia лойиҳа давомида бизга ёрдам берган, шу жумладан, ушбу бюллетенни тайёрлашда кўмаклашган кишиларга миннатдорчилик билдиради:

“I-media” компанияси (Қирғизистон); “VRS” компанияси (Қирғизистон); Инфографика бўйича мутахассис Наталья Кожевникова; тасвирчи-монтажчи Фаромуз Мўминжонов (Тожикистон); видеомухаррир Антон Слонь (Қирғизистон); тасвирчи-монтажчи Темура Укушев (Қозоғистон); фотосуратчи Бахриддин Исамутдинов (Тожикистон); фотосуратчи Валерий Калиев (Қозоғистон); фотосуратчи Игорь Коваленко (Қирғизистон); фотосуратчи Вячеслав Оселедко (Қирғизистон); фотосуратчи Рустам Йўлдошев (Тожикистон); фотосуратчи Елена Скочило (Қирғизистон); фотосуратчи Нурлан Абдалиев (Қирғизистон); фотосуратчи Серик Ковланбаев (Қозоғистон); фотосуратчи Дэвид Триллинг (АҚШ); фотосуратчи Зарина Хушвақт (Тожикистон); фотосуратчи Влад Ушаков (Қирғизистон); фотосуратчи Рауль Упоров (Қозоғистон); фотосуратчи Алтинай Мирзабекова (Қирғизистон); мусахҳих Бақит Дийканов (Қирғизистон); таржимонлар Алмазкан Ақматова ва Салтанат Шабданадиева (Қирғизистон); таржимон Динмухамет Зиядин (Қозоғистон); таржимонлар Зебо Ражабова, Фахриддин Холбек ва Жовид Муқим (Тожикистон), карикатурачи Нурбек Насиранбеков (Қирғизистон).

Алоқа учун маълумот:

Institute for war & peace reporting

48 Gray's Inn Road
London, WC1X 8LT, UK
Tel: (44 20) 7831 1030
Fax: (44 20) 7831 1050
Web: www.iwpr.net
E-mail: info@iwpr.net

IWPRнинг Қирғизистон Республикасидаги ваколатхонаси

Қирғизистон Республикаси,
Бишкек шаҳри, 720017
Тўғўлўк Мўлдў кўчаси, 18-2
Тел: + 996 312 66 44 53, 61 38 70
Факс: + 996 312 61 38 70
E-mail: iwpr.kyrgyz@iwpr.net

IWPRнинг Қозоғистон Республикасидаги ваколатхонаси

Қозоғистон Республикаси,
Олмаота шаҳри, 050000
Қазибек би кўчаси, 50
2-қават, 84-офис
Тел.: +7 727 272 59 03, 272 64 21, 272 68 90
E-mail: iwpr.kazakhstan@iwpr.net

IWPRнинг Тожикистон Республикасидаги ваколатхонаси

Тожикистон Республикаси,
Душанбе шаҳри, 734003
Рудакий шоҳ кўчаси, 137 “Тожиқматлубот”, 6-қават
Тел.: + 992 372 247026
Тел./Факс: +992 372 247051
E-mail: iwpr.tajikistan@iwpr.net

INSTITUTE FOR WAR & PEACE REPORTING

Institute for war & peace reporting

48 Gray's Inn Road
London, WC1X 8LT, UK
Tel: (44 20) 7831 1030
Fax: (44 20) 7831 1050
Web: www.iwpr.net
E-mail: info@iwpr.net

IWPRнинг Қирғизистон Республикасидаги ваколатхонаси

Қирғизистон Республикаси,
Бишкек шаҳри, 720017
Тўғулқ Мўлдў кўчаси, 18-2
Тел: + 996 312 66 44 53, 61 38 70
Факс: + 996 312 61 38 70
E-mail: iwpr.kyrgyz@iwpr.net

IWPRнинг Қозоғистон Республикасидаги ваколатхонаси

Қозоғистон Республикаси,
Олмаота шаҳри, 050000
Қазибек би кўчаси, 50
2-қават, 84-офис
Тел.: +7 727 272 59 03, 272 64 21, 272 68 90
E-mail: iwpr.kazakhstan@iwpr.net

IWPRнинг Тожикистон Республикасидаги ваколатхонаси

Тожикистон Республикаси,
Душанбе шаҳри, 734003
Рудакий шоҳ кўчаси, 137 “Тоҷикматлубот”,
6-қават
Тел.: + 992 372 247026
Тел./Факс: +992 372 247051
E-mail: iwpr.tajikistan@iwpr.net

IWPR Европа Иттифоқи мамлакатлари қарашларини мутлақо акс эттирмайдиган мазкур нашр мазмуни учун жавобгарликни тўла ўз зиммасига олади.